

**UNIVERZITA
KARLOVA**

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2021

Vojtěch Košar

**UNIVERZITA
KARLOVA**

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Komparace volebních výsledků *Alternative für
Deutschland a Die Linke* ve východních spolkových
zemích SRN v letech 2016-2019**

Bakalářská práce

Autor práce: Vojtěch Košář

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Martin Jeřábek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.4. 2021

Vojtěch Košář

Bibliografický záznam

KOŠAŘ, Vojtěch. *Komparace volebních výsledků Alternative für Deutschland a Die Linke ve východních spolkových zemích SRN v letech 2016-2019*. Praha 2021. 90 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Martin Jeřábek, Ph.D.

Rozsah práce: 124 362

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá komparací volebních výsledků *Alternative für Deutschland* a *Die Linke* ve východních spolkových zemích v letech 2016-2019. Konkrétně se jedná o spolkové země Berlín, Braniborsko, Durynsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko a Sasko-Anhaltsko. Cílem práce je odpovědět na otázku, zda AfD v uvedeném období získala ve východních spolkových zemích hlasy především na úkor *Die Linke*. Na výzkumnou otázku odpovídá práce za pomoci analýzy volebních výsledků AfD a *Die Linke* v popisovaném období ve vybraných spolkových zemích. Na základě získaných empirických dat dochází následně ke komparaci volebních výsledků *Die Linke* a AfD.

Hlavním zjištěním této práce je skutečnost, že AfD v uvedeném období ve východních spolkových zemích nezískala hlasy především na úkor *Die Linke*. Ačkoli byl pro *Die Linke* vznik AfD fatální, protože začala voliče ztrácet zejména směrem k ní, tyto příchozí hlasy netvořily hlavní část zisků AfD, která navíc zaznamenala velké zisky z řad bývalých voličů CDU a nevoličů. AfD v letech 2016-2019 ve východních zemích postupně přebrala roli opozičního lídra od *Die Linke*, její úspěch však vycházel ze širšího apelu na několik různých skupin voličů.

Klíčová slova

Volební výsledky, východní Německo, *Alternative Für Deutschland*, *Die Linke*, zemské volby, federální volby

Abstract

This bachelor's thesis deals with a comparison of the electoral results of *Alternative für Deutschland* and *Die Linke* in the eastern states of Germany between 2016 and 2019. Specifically, it described the situation in Berlin, Brandenburg, Thuringia, Mecklenburg-Western Pomerania, Saxony, and Saxony-Anhalt. The purpose of this work was to determine whether the AfD gained votes primarily at the expense of *Die Linke* in the specified timeframe. To answer this question, an analysis of the electoral results of the AfD and *Die Linke* was undertaken, and, using empirical data, the electoral results of *Die Linke* and the AfD were compared.

The main finding of this thesis is that the electoral gains of the AfD in the eastern states were not primarily made at the expense of *Die Linke*. Although the emergence of the AfD was fatal for *Die Linke*, who began to lose voters mainly to the AfD, these did not make up the majority of the gains of the AfD, which also enjoyed success among former CDU voters and non-voters. The AfD gradually took over the position of the opposition leader from *Die Linke* in the eastern lands between 2016 and 2019, but its success was based on a wider appeal to several different groups of voters.

Keywords

Election results, East Germany, *Alternative for Germany*, *The Left*, state elections, federal elections

Title/ název práce

A comparison of the election results of Alternative für Deutschland and Die Linke in the Eastern federal states of Germany between 2016 and 2019

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu této bakalářské práce PhDr. Martinu Jeřábkovi, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při zpracování této bakalářské práce

Obsah

1	Úvod	12
1.1.	Cíle práce, metodologie	12
1.2.	Rozbor literatury	15
2	Problematika nových spolkových zemí po roce 1990	18
3	Die Linke	20
3.1.	Die Partei des Demokratischen Sozialismus (PDS).....	20
3.2.	Wahlalternative Arbeit und Soziale Gerechtigkeit (WASG)	21
3.3.	Sloučení PDS a WASG, vznik <i>Die Linke</i>	21
3.4.	Postoj Die Linke k vybraným otázkám v letech 2016–2019.....	22
3.4.1.	Evropský unie a její instituce	23
3.4.2.	Zahraniční a bezpečnostní politika.....	23
3.4.3.	Migrační a azylová politika.....	24
3.4.4.	Sociální otázky	24
4	Alternative für Deutschland (AfD)	25
4.1.	<i>Wahlalternative 2013</i>	25
4.2.	<i>Alternative für Deutschland</i> po roce 2013	26
4.3.	Postoj AfD k vybraným otázkám v letech 2016–2019.....	27
4.3.1.	Evropská unie a její instituce	27
4.3.2.	Zahraniční a bezpečnostní politika.....	28
4.3.3.	Migrační a azylová politika.....	28
4.3.4.	Sociální politika	29
5	Zemské volby ve východních spolkových zemích v letech 2016-2019	29
5.1.	Zemské volby v Sasku-Anhaltsku 2016.....	30
5.1.1.	Zemské volby v roce 2016	31
5.1.2.	AfD v sasko-anhaltských zemských volbách.....	32
5.1.3.	<i>Die Linke</i> v sasko-anhaltských zemských volbách	33
5.2.	Zemské volby v Meklenbursku-Předním Pomořansku 2016	34
5.2.1.	Zemské volby 2016	35
5.2.2.	AfD v meklenburských zemských volbách.....	36
5.2.3.	<i>Die Linke</i> v meklenburských zemských volbách	37
5.3.	Volby do Poslanecké sněmovny Berlína 2016.....	38
5.3.1.	Volby 2016.....	39

5.3.2.	Analýza volebních odlišností v rámci Berlína	39
5.3.3.	AfD v berlínských volbách	41
5.3.4.	<i>Die Linke</i> v berlínských volbách.....	42
5.4.	Zemské volby v Braniborsku 2019	43
5.4.1.	Zemské volby 2019.....	44
5.4.2.	AfD v braniborských zemských volbách	45
5.4.3.	<i>Die Linke</i> v braniborských zemských volbách.....	46
5.5.	Zemské volby v Sasku 2019	47
5.5.1.	Zemské volby v roce 2019	48
5.5.2.	AfD v saských zemských volbách	49
5.5.3.	<i>Die Linke</i> v saských zemských volbách.....	50
5.6.	Zemské volby v Durynsku 2019	51
5.6.1.	Zemské volby v roce 2019	52
5.6.2.	AfD v durynských zemských volbách	53
5.6.3.	<i>Die Linke</i> v durynských zemských volbách.....	54
5.7.	Komparativní analýza volebních výsledků AfD a <i>Die Linke</i>	56
5.7.1.	AfD.....	56
5.7.2.	<i>Die Linke</i>	58
5.7.3.	Mobilizace nevoličů – faktor úspěchu	61
6	Volby do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019	62
6.1.	Postavení <i>Alternative für Deutschland</i> ve volbách do Spolkového sněmu 2017.....	63
6.2.	Postavení <i>Die Linke</i> ve volbách do Spolkového sněmu 2017.....	64
6.3.	Zhodnocení volebních výsledků AfD a <i>Die Linke</i> ve spolkových volbách 2017	64
6.4.	Volby do Evropského parlamentu 2019.....	67
6.5.	Zhodnocení výsledků <i>AfD</i> a <i>Die Linke</i> v nových spolkových zemích.....	69
7	Závěr.....	71
	Summary.....	74
	Prameny a literatura	75
	Seznam příloh.....	84

Seznam použitých zkratk

AfD

Alternative für Deutschland (Alternativa pro Německo)

BVB/FW

Brandenburger Vereinigte Bürgerbewegungen/Freie Wähler (Svobodní voliči)

CDU

Christlich Demokratische Union Deutschlands (Křesťanskodemokratická unie Německa)

ECR

Evropští konzervativci a reformisté

EFD

Evropa svobody a přímé demokracie

FDP

Freie Demokratische Partei (Svobodná demokratická strana)

NATO

Severoatlantická aliance

NDR

Německá demokratická republika

OBSE

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

OSN

Organizace spojených národů

PDS

Partei des Demokratischen Sozialismus (Strana demokratického socialismu)

SED

Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (Jednotná socialistická strana Německa)

SED-PDS

Sozialistische Einheitspartei Deutschlands – Partei des demokratischen Sozialismus
(Jednotná socialistická strana Německa-Strana demokratického socialismu)

SPD

Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Sociálnědemokratická strana Německa)

SRN

Spolková republika Německo

WASG

Wahlalternative Arbeit und soziale Gerechtigkeit e.V. (Volební alternativa práce a sociální spravedlnost)

WA2013

Wahlalternative 2013 (Volební alternativa 2013)

1 Úvod

Od pádu Berlínské zdi a následného sjednocení Německa uplynula již tři desetiletí. I přes masivní investice do výstavby východního Německa lze stále pozorovat odlišnosti. Tyto odlišnosti se již příliš neprojevují v ekonomické rovině, ale zejména v rovině sociální a politické. Ochota volit ve východním Německu etablované západoněmecké strany postupně klesala. Důkazem tohoto tvrzení jsou úspěchy *Die Linke*, případně její předchůdkyně PDS ve východním Německu. Strana, jež vznikla transformací z vládnoucí komunistické strany v Německé demokratické republice, dokázala velmi rychle oslovit část východoněmeckého elektorátu. Jak PDS, tak později *Die Linke* své volební programy cílily zejména na obyvatele východního Německa. Obě strany si tak získaly pozici dominantní protestní východoněmecké strany. To mělo za důsledek několikanásobně vyšší podporu právě ve východním Německu.

Vznik *Alternative für Deutschland* (dále jen AfD) v roce 2013 však přinesl změnu zejména na poli východoněmecké politiky. Migrační krize, jež ve větší míře započala v roce 2015 naplno odhalila potenciál strany mobilizovat protestní voliče. AfD podobně jako *Die Linke* začala po roce 2015 dosahovat výraznějších úspěchů ve východním Německu. *Die Linke* tak postupně ztrácela pozici hlavní východoněmecké protestní strany na úkor AfD.

Ve své práci se zaměřuji na období mezi lety 2016 až 2019, neboť v této době došlo k vyvrcholení migrační krize ve Spolkové republice Německo. Migrační krizi a s ní spojenou frustraci části společnosti pokládám za jednu z hlavních příčin vzestupu AfD. Proto se chci zabývat komparací volebních výsledků v tomto klíčovém období mezi lety 2016-2019.

1.1. Cíle práce, metodologie

Cílem práce je zanalyzovat zemské volby ve východních spolkových zemích v letech 2016–2019. Na základě této analýzy bude následně zhodnocen vliv vzestupu AfD na volební výsledky *Die Linke*. Hlavním pilířem práce je analýza zemských voleb ve východním Německu. Konkrétně se jedná o zemské volby v Sasku–Anhaltsku, Meklenbursku–Předním Pomořansku, Braniborsku, Sasku a Durynsku v letech

2016 až 2019. V bakalářské práci se rovněž podrobuji analýze voleb do Poslanecké sněmovny Berlína, s důrazem na východní část Berlína,¹ jež byla dříve součástí NDR. Z důvodu podpory některých hypotéz se budu v menší míře zabývat i volebními výsledky spolkových voleb v daném období, rovněž s důrazem na východní spolkové země.

Die Linke jsem do své práce vybral z důvodu její dlouhodobě silné pozice ve východním Německu a odlišné struktury elektorátu oproti tradičním západoněmeckým stranám. AfD jsem do své práce vybral, neboť ve zkoumaném období dosahovala výrazně vyšších výsledků ve východních spolkových zemích. Rovněž se domnívám, že vzestup volebních výsledků AfD měl velký vliv na propad volebních výsledků *Die Linke*. V práci se věnuji východním spolkovým zemím, neboť výše uvedené strany zaznamenaly úspěchy právě na území bývalé NDR. Jsem přesvědčen, že východní spolkové země disponují větším množstvím protestních voličů, což se odráží na volebních výsledcích *Die Linke* i AfD.

Hlavním cílem práce je odpovědět na výzkumnou otázku:

Získala AfD v uvedeném období ve východních spolkových zemích hlasy především na úkor *Die Linke*?

Z výše uvedených faktů vyvozují následující hypotézy:

H1: *Domnívám se na základě volebních výsledků, že po vzniku AfD došlo k rozložení protestního volebního potenciálu ve východních spolkových zemích mezi AfD a Die Linke.*

H2: *AFD dokázala zmobilizovat v zemských volbách 2016/19 více bývalých nevoličů než Die Linke napříč jednotlivými spolkovými zeměmi*

H3: *Volební výsledky AfD a Die Linke dosahovaly nerovnoměrných hodnot v jednotlivých východních spolkových zemích*

V práci využiji komparativní případovou studii s použitím empiricko-analytického přístupu. Tato metodologie je zaměřena na porovnání dvou, případně vícero případů, u kterých se následně provádí srovnávací analýza.² Bude se jednat o práci neutrálně uchopenou bez normativních soudů ve výsledku práce. Ambicí práce je analyzovat

---

¹ Volební obvody Berlín Lichtenberg, Marzahn – Hellersdorf, Pankow, Treptow-Köpenick a část obvodů Friedrichshain – Kreuzberg a Mitte.

² DRULÁK, Petr a kol. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. 1. Praha: Portál, s. 62. ISBN 978-80-7367-385-7.

co nejvíce verifikovaných dat a jejich následnou syntézou dostat odpověď na výzkumné otázky a verifikovat či falsifikovat výše uvedené hypotézy.

Práce bude rozdělena na teoretickou a analytickou část. Obsahem teoretické části bude deskripce vývoje zkoumaných politických stran, stejně jako popis problematiky východních spolkových zemí. Druhá část práce bude analytická. Na základě analýzy předvolebních programů přiblížím čtenáři postoje výše popsaných stran k tématům, jež byly velmi často klíčové pro volby v uvedeném období. Následně dojde k analýze zemských voleb ve východních spolkových zemích, doplněné o spolkové a evropské volby. Na základě získaných dat dojde následně ke komparaci volebních výsledků *Die Linke* a *AfD*. Z této komparace bude možno verifikovat, případně falsifikovat uvedené hypotézy a zároveň zjistit odpověď na výzkumnou otázku. Dílčí shrnutí a ověřování hypotéz bude možno nalézt v každé analytické kapitole. Výsledky budou následně shrnuty v závěru práce, stejně jako odpověď na výzkumnou otázku.

Znázorněné volební výsledky budou reprezentovat tzv. druhé hlasy (*Zweitstimmen*). Tyto hlasy rozdává volič v popisovaných volbách pro konkrétní politickou stranu. První hlasy (*Erststimmen*), jež volič uděluje konkrétnímu kandidátovi ve svém volebním obvodu, nepokládám za důležité pro celkový koncept práce.

Za velmi důležitou součást práce považuji práci s daty týkající se volební volatility³ (*Wählerwanderung*) a mobilizace nevoličů. Vzhledem k absenci přesných dat budu pracovat se statistikou s odhadem „migračního toku“ mezi jednotlivými stranami. Tyto údaje jsou založeny na oficiálních statistikách, reprezentativních předvolebních průzkumech, průzkumech v den voleb, jakož i na základě předběžného sčítání v den voleb. Při zpracování volatility se berou v úvahu jak současní i bývalí nevoliči, tak změny ve složení voličů. To se týká voličů, jež se odstěhovali, případně přistěhovali či prvovoličů a zesnulých bývalých voličů.⁴

Svou strukturou je práce rozdělena do čtyř hlavních částí.

---

³ Přesun volební podpory mezi politickými stranami

⁴ *Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Bundestagswahl am 24. September 2017*

(2017). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z:

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/753486/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-bundestagswahl/>

V první části práce je popisována problematika východních spolkových zemí, která vede k odklonu elektorátu od etablovaných politických stran. Seznámení s problematikou odlišného volebního chování považují za nezbytnou součást pochopení bakalářské práce. Na základě tištěných zdrojů a odborných článků dochází k popisu odlišností, které se mezi východním a západním Německem zatím nepodařilo narovnat.

Ve druhé, teoreticko-analytické části následuje stručný popis historického vývoje obou zkoumaných stran. V případě PDS, potažmo *Die Linke* jsou používány zejména tištěné zdroje, věnující se historii těchto stran. Tyto zdroje v průběhu práce doplňují odborné články. V případě AfD je z důvodu absence tištěné literatury věnována větší pozornost vědeckým článkům. V téže části rovněž dochází k analýze postojů obou stran k federálním otázkám, jež pokládám za klíčové ve zkoumaném období. Cílem tohoto rozboru je poukázat i na jisté odlišnosti mezi těmito protestními stranami. Rozbor volebních programů se skládá primárně z volebních programů zkoumaných stran pro volby do Spolkového sněmu v roce 2017 a Evropského parlamentu v roce 2019.

Ve třetí části je provedena obsáhlá analýza volebních výsledků výše uvedených zemských voleb. Ačkoliv jsou zemské volby analyzovány jednotlivě, zachovávají si identickou strukturu. Nejprve se krátce zaměřuji na historické volební výsledky v dané spolkové zemi. Následně dochází k analýze a popisu zkoumaných voleb. V závěru každé kapitoly se věnuji příčinám úspěchu či neúspěchu zkoumané strany v dané spolkové zemi. Pro větší přehlednost je každá kapitola doplněna grafickým znázorněním volebních výsledků ve zkoumané spolkové zemi. Pro analýzy volebních výsledků dané strany v určitých volbách je čerpáno z odborných studií, případně internetových článků. V samotném závěru kapitoly dochází ke komparativní analýze volebních výsledků obou stran napříč jednotlivými spolkovými zeměmi.

V poslední, čtvrté části dochází z důvodu podpoření hypotéz H1 a H3 ke stručnější analýze výsledků voleb do Spolkového sněmu v roce 2017 a Evropského parlamentu 2019. I v případě těchto voleb je kladen důraz na výsledky ve zkoumaných spolkových zemích.

1.2. Rozbor literatury

V práci je využíváno jak primárních, tak sekundárních zdrojů. Vzhledem k povaze práce převažují německé zdroje, doplněné o anglické.

V úvodní teoretické části, jež se věnuje představení zkoumaných stran bylo v případě PDS využíváno zejména tištěné literatury. Velkým přínosem pro práci bylo dílo od Gera Neugebauera a Richarda Stösse, *Die PDS: Geschichte, Organisation, Wähler, Konkurrentens*⁵ a Davida Pattona; *Out of the East: From PDS to Left Party in Unified Germany*.⁶ Za neméně důležitou literaturu k tématu pokládám od Dana Hougha, Michaela Kosse a Jonathana Olsena *Left Parties in National Governments*,⁷ případně od stejných autorů *The Left Party in Contemporary German Politics*.⁸ První z uvedených knih popisuje vývoj levicových stran ve vybraných evropských státech, včetně Spolkové republiky Německo. Druhá jmenovaná kniha popisuje vývoj levicových stran v německém stranickém systému hlouběji do historie. Přesto pokládám obě knihy za velice přínosné pro pochopení transformace PDS. Následný vývoj *Die Linke* popisuje akademický článek od Hildy Coffé a Rebeccy Plasa, *Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS?*⁹ V případě AfD je z důvodu absence tištěné literatury věnována větší pozornost vědeckým článkům. Velice přínosnými články byly zejména od Kaie Arzheimiera *The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany*,¹⁰ jež vyšla v akademickém časopise *West European Politics*. Za neméně důležitý článek považuji *The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany*¹¹ od trojice autorů Nicole Berbuir, Marcel Lewandowski a Jasmin Siri.

---

⁵ NEUGEBAUER, Gero a Richard STÖSS (1996). *Die PDS: Geschichte, Organisation, Wähler, Konkurrentens*. 1. Opladen: Leske + Budrich, ISBN 978-3-322-95718-4.

⁶ PATTON, David. F (2011) *Out of the East: From PDS to Left Party in Unified Germany*. 1. Albany: State University of New York Press, ISBN 9781438434490.

⁷ HOUGH, Dan, Michael KOSS a Jonathan OLSEN (2010). *Left Parties in National Governments*. 1. Palgrave Macmillan, ISBN 978-0-230-23650-9.

⁸ HOUGH, Dan, Michael KOSS a Jonathan OLSEN (2007). *The Left Party in Contemporary German Politics*. 1. Palgrave Macmillan UK, ISBN 978-0-230-01907-2.

⁹ COFFÉ, Hilde a Rebecca PLASSA (2010) Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS? *Party Politics*, vol. 16, no. 6, ISSN 13540688.

¹⁰ ARZHEIMER, Kai (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics*, vol. 38, no. 3, ISSN 17439655.

¹¹ BERBUIR, Nicole, Marcel LEWANDOWSKY a Jasmin SIRI (2015). The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany? *German Politics*, vol. 24, no.2, ISSN 09644008.

Postoje analyzovaných volebních stran k jednotlivým otázkám pak reprezentují volební programy do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019.^{12 13 14 15}

V hlavní, analytické části jsou volební výsledky čerpány z oficiálních údajů webové stránky *Bundeswahlleiter.de*, jež sdružuje výsledky jak zemských voleb,¹⁶ voleb do Evropského parlamentu,¹⁷ tak i voleb do Spolkového sněmu.¹⁸ V rámci Berlína jsou statistiky čerpány z portálu *statistik Berlin Brandenburg*,¹⁹ neboť dokáže lépe diferenciovat volební výsledky východního a západního Berlína. Údaje ohledně přesunů voličů jsou čerpány z portálu *de.statista.com*,²⁰ jehož metodiku sběru dat jsem popsal v úvodu práce. Všechny předvolební průzkumy jsou k dispozici na webové stránce *wahlrecht.de*²¹. Analýza volebních výsledků daných stran v jednotlivých spolkových zemích je čerpána z různých odborných článků. Za zmínku stojí zejména sada analýz k jednotlivým zemským volbám

---

¹² Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen: Langfassung des Wahlprogramms zur Bundestagswahl 2017(2017). [online] s. 8-113 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: https://archiv-wahlen.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2017/wahlprogramm2017/die_linke_wahlprogramm_2017.pdf

¹³ Für ein solidarische Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019 (2019). [online] s.7-46 [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: https://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2019/wahlprogramm_pdf/Europawahlprogramm_2019_Partei_DIE_LINKE.pdf

¹⁴ Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017: Beschlossen auf dem Bundesparteitag in Köln am 22./23. April 2017 (2017). [online] s. 28-52 [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/06/2017-06-01_AfD-Bundestagswahlprogramm_Onlinefassung.pdf

¹⁵ EUROPAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019 (2019) [online] s. 11-56 [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2019/03/AfD_Europawahlprogramm_A5-hoch_web_150319.pdf

¹⁶ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter* [online] s. 23-97 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/dam/jcr/a333e523-0717-42ad-a772-d5ad7e7e97cc/ltw_erg_gesamt.pdf

¹⁷ Ergebnisse früherer Europawahlen (2019). *Der Bundeswahlleiter* [online] s. 26-33 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/dam/jcr/0872e1f8-935a-45d6-a0f1-a3352fb4bc69/ew_ergebnisse_gesamt.pdf

¹⁸ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter* [online] s 48-89 [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/en/dam/jcr/397735e3-0585-46f6-a0b5-2c60c5b83de6/btw_ab49_gesamt.pdf

¹⁹ Amt für Statistik Berlin Brandenburg - Statistiken. *Statistik Berlin Brandenburg* [online; cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.statistik-berlin-brandenburg.de/grundlagen/Wahlen.asp?Ptyp=50&Sageb=140&creg=BBB&anzwer=0>

²⁰ Statista: das Statistik-Portal: Statistiken, Marktdaten, Studien. *Statista* [online; cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://de.statista.com/>

²¹ Sonntagsfrage – Umfragen Landtagswahlen. *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/>

od nadace *Konrad Adenauer Stiftung*.²² Za další klíčový zdroj k podpoření analýz považují odborné práce od nadace *Heinrich Boell Stiftung*,²³ jejichž autorem je Sebastian Bukow. V práci je rovněž využíváno zahraničních deníků, mimo jiné například *die Welt*, *der Tagesspiegel* či britské *BBC*.

2 Problematika nových spolkových zemí po roce 1990

Východní Německo prošlo v uplynulých 30 letech významnou transformací. Díky nesčetnému množství finančních programů docházelo postupně ke snižování ekonomických rozdílů mezi západním a východním Německem. Díky masivním investicím do výstavby infrastruktury došlo zároveň k přestavbě hospodářského sektoru. To mělo za důsledek výrazné zvýšení produktivity a s tím související rychlý nárůst platů a mezd. V roce 1991 byla průměrná mzda ve východním Německu o více než polovinu nižší než v západním Německu. V roce 2019 již východoněmečtí zaměstnanci dosahovali na 82 % průměrného výdělku v západním Německu.²⁴ Rozdíly v platech se však lišily i napříč jednotlivými spolkovými zeměmi. Nejvyšší průměrné mzdy dosahovaly obyvatelé Berlína a nejbližšího okolí (Braniborsko). Naopak nejnižší průměrná mzda byla v roce 2014 v Sasku (viz příloha č. 1).²⁵ Z hlediska míry nezaměstnanosti mělo Sasko a Durynsko po roce 2015 nižší hodnoty než některé západní spolkové země. Na základě objektivních údajů lze tvrdit, že hospodářská nerovnost mezi východem a západem se od roku 1990 dramaticky snížila.²⁶

S výše uvedenými údaji se však obyvatelé východního Německa zdaleka tolik neztotožňují. Téměř polovina obyvatel se i 30 let po pádu Berlínské zdi považovala za „občany druhé kategorie“ (viz příloha č. 2).²⁷ Frustrace východoněmeckých obyvatel má spojitost s demografickou krizí, které východní Německo čelí a bude čelit i do budoucna.

---

²² Konrad-Adenauer-Stiftung - Landtagswahlen - Wahlanalysen. *Konrad-Adenauer-Stiftung* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/web/wahlen.kas.de/landtagswahlen>

²³ Heinrich-Böll-Stiftung: Die grüne politische Stiftung. *Heinrich-Böll-Stiftung* [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.boell.de/de>

²⁴ RAGNITZ, Joachim, Felix RÖSEL a Marcel THUM (2019). Der Graben zwischen Ost und West – welche Politik hilft gegen Ungleichheit? *Ifo Schnelldienst* [online]. 22. srpna 2019, s.3, [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.ifo.de/DocDL/sd-2019-16-ragnitz-roesel-thum-ost-west-ungleichheit-2019-08-22.pdf>

²⁵ Ost-West-Unterschiede: 17 Prozent Weniger Gehalt (2014). *Lohn Spiegel* [online; cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.lohnspiegel.de/thematische-analysen-20014-14943.htm>

²⁶ RAGNITZ, Joachim, Felix RÖSEL a Marcel THUM (2019). Der Graben zwischen Ost und West – welche Politik hilft gegen Ungleichheit, s.4.

²⁷ Aktuelle bundesweite Umfragen (2019). *Infratest dimap* [online; cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/umfragen/aktuell/30-jahre-mauerfall/>

V nových spolkových dochází velmi rychle k vyliďňování zejména venkovských oblastí. Od roku 1990 došlo v západním Německu k nárůstu obyvatel o 5 milionů. Za stejnou dobu došlo ve východním Německu k úbytku 2 milionů obyvatel a kleslo na úroveň počtu obyvatelstva roku 1905 (viz příloha č. 3).²⁸ V roce 2060 by východní Německo mělo mít o dalších 14 % obyvatel méně než v roce 2019, zatímco populace západního Německa bude nadále růst. Příčinou úbytku obyvatel již není emigrace mladých obyvatel, nýbrž výrazný porodní deficit. Zatímco v některých městech v Bavorsku, Hesensku a Bádensku – Württembersku připadá sedm úmrtí na deset narození, v jižním Sasku-Anhaltsku připadá 25 úmrtí na deset narození. Hlavní dimenzí nerovností mezi východem a západem již nejsou mzdy či infrastruktura, ale demografie.²⁹

Výše uvedená frustrace východoněmeckého obyvatelstva s sebou přináší i zklamání z některých západoněmeckých institucí, mimo jiné z etablovaných politických stran (CDU/CSU, SPD, *Bündis90/Die Grünen*, FDP). Tyto strany až na výjimky postupně ztrácejí ve východním Německu podporu. Ve spolkových volbách v roce 2017 volil v Sasku pro jednu z výše uvedených čtyř stran pouze každý druhý volič.³⁰ Naproti tomu protestní *Alternative für Deutschland* a *Die Linke* získaly v Sasku dohromady přes 43 % hlasů.³¹ O volebním výsledku protestních stran, zvláště pak *Alternative für Deutschland*, rozhodují zejména sociálně slabá prostředí.³² Těch je ve východním Německu výrazně více než v západním.³³ To má za důsledek více než dvojnásobně vyšší podporu *Alternative für Deutschland* i *Die Linke* v nových spolkových zemích

---

²⁸ Bevölkerung nach Bundesländern (2019). *Demografie-portal.de* [online; cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.demografie-portal.de/DE/Fakten/bevoelkerung-laender.html;jsessionid=226871840D421C4F6D41D6A639AF3C07.intranet231?nn=676784>

²⁹ RAGNITZ, Joachim, Felix RÖSEL a Marcel THUM (2019). Der Graben zwischen Ost und West – welche Politik hilft gegen Ungleichheit, s.4.

³⁰ RAGNITZ, Joachim, Felix RÖSEL a Marcel THUM (2019). Der Graben zwischen Ost und West – welche Politik hilft gegen Ungleichheit, s.4.

³¹ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s. 89.

³² Tyto regiony se v rámci dané spolkové země dlouhodobě potýkají s vyšší mírou nezaměstnanosti a nižší volební účastí.

³³ VEHRKAMP, Robert (2019). Gesamtdeutsche Konfliktlinie oder neue Ost-West-Spaltung? *Einwurf-Bertelsmann Stiftung* [online], s.8, [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/ZD_Einwurf_3_2019_Gesamtdeutsche_Konfliktlinie_web.pdf

(viz příloha č. 4).³⁴ Východní Německo tak ztrácí nejen obyvatelstvo, ale i ochotu volit etablované politické strany jako je CDU a SPD.³⁵

3 Die Linke

První ze zkoumaných stran je *Die Linke*, jež vznikla transformací z vládnoucí strany německého socialismu (PDS).

3.1. Die Partei des Demokratischen Sozialismus (PDS)

Die Partei des Demokratischen Sozialismus (dále jen PDS) vznikla postupnou transformací ze Sjednocené socialistické strany Německa (dále jen SED). Na druhém mimořádném kongresu SED 16. a 17. prosince 1989 došlo na základě rozhodnutí stranických delegátů ke změně názvu strany na SED-PDS. 4 února 1990 se předseda strany, zvolený na prosincovém sjezdu rozhodl pro změnu názvu strany na PDS.³⁶

PDS se v rámci transformace zbavila nežádoucího odkazu SED. Strana se začala profilovat jako alternativa k etablovaným stranám západního Německa. Volební program strany byl zaměřený na citlivost obyvatel NDR. PDS se prezentovala jako socialistická strana na německé půdě a kladla důraz na obranu identity a zachování úspěchů NDR. V březnu 1990 proběhly poslední volby do Lidové komory v NDR. PDS v nich získala 16,40 % a skončila na třetím místě. Díky tomuto výsledku se PDS etablovala ve stranickém systému NDR.³⁷

V prvních celoněmeckých volbách do Spolkového sněmu v prosinci 1990 získala strana 2,4 %, což ji vzhledem k absenci pětiprocentní vstupní klauzule stačilo pro vstup do Spolkového sněmu. Strana získala v rámci východního Německa 11,1 %, v západním

---

³⁴ Bundestagswahl 2017: Analyse in Grafiken und Karten (2017). *Berliner Morgenpost* [online]. 25. září 2017 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://interaktiv.morgenpost.de/analyse-bundestagswahl-2017/>

³⁵ RAGNITZ, Joachim, Felix RÖSEL a Marcel THUM (2019). Der Graben zwischen Ost und West – welche Politik hilft gegen Ungleichheit, s.4.

³⁶ ADOLPHI, Wolfram (2005). PDS. Partei des Demokratischen Sozialismus: Skizzen zu ihrer Geschichte. *UTOPIE kreativ* [online], s.114, [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Utopie_kreativ/172/172.pdf

³⁷ NEUGEBAUER, Gero a Richard STÖSS. *Die PDS: Geschichte, Organisation, Wähler, Konkurrentens*, s 42-43.

Německu však pouze 0,3 %.³⁸ Problematika oslovení západoněmeckých voličů provázela stranu následujících patnáct let. Postupem času se stal rozdíl volebních výsledků PDS mezi západním a východním Německem ještě markantnější.³⁹

3.2. Wahlalternative Arbeit und Soziale Gerechtigkeit (WASG)

Wahlalternative Arbeit und Soziale Gerechtigkeit (dále jen WASG) vznikla v roce 2004 v důsledku odštěpení od SPD. Impulsem pro vznik WASG se staly kontroverzní reformy *Hartz IV*, prosazené sociálně demokratickým kancléřem Gerhardem Schröderem.⁴⁰ Strana sdružovala nespokojené členy SPD, odboráře a levicové intelektuály.⁴¹ WASG se na rozdíl od PDS těšila výraznější podpoře v západním Německu.⁴²

3.3. Sloučení PDS a WASG, vznik *Die Linke*

PDS i WASG kandidovaly samostatně v zemských volbách v Severním Porýní – Vestfálsku v květnu 2005. Ani jedna ze stran nedokázala v zemských volbách uspět, WASG získala 2,2 % a PDS 0,9 %. Tyto neuspokojivé výsledky vyvolaly v táborech obou stran obavy z volebního neúspěchu v předčasných spolkových volbách v září 2005. Výsledkem jednání mezi oběma stranami bylo vytvoření nové aliance pod názvem *Die Linkspartei.PDS*. PDS nabídla část míst na kandidátce WASG. Nově vzniklé uskupení získalo ve volbách do Spolkového sněmu v roce 2005 8,7 % hlasu. Mezi lety 2005 a 2007 pokračovala debata ohledně úplného sloučení PDS a WASG. I přes určité ideologické a regionální spory bylo na společném kongresu obou stran, v březnu 2007 sloučení PDS a WASG potvrzeno. Pro sloučení se vyslovilo 82,6 % delegátů PDS a 83,9 % delegátů WASG.⁴³ 16. června 2007 došlo na kongresu v Berlíně k oficiálnímu vzniku *Die Linke* a zániku PDS a WASG.

---

³⁸ PATTON, David F. *Out of the East: From PDS to Left Party in Unified Germany*, s.46.

³⁹ Ergebnisse früherer Bundestagwahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s. 48-67.

⁴⁰ HOUGH, Dan, Michael KOSS a Jonathan OLSEN. *Left Parties in National Governments*, s 142-143.

⁴¹ HOUGH, Dan, Michael KOSS a Jonathan OLSEN. *The Left Party in Contemporary German Politics*, s. 137.

⁴² COFFÉ, Hilde a Rebecca PLASSA (2010). Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS? s.724-725.

⁴³ COFFÉ, Hilde a Rebecca PLASSA (2010). Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS? s.724-725.

Ve volbách do Spolkového sněmu v roce 2009 získala *Die Linke* 11,9 % a stabilizovala se v německém stranickém systému.⁴⁴ Straně se začalo dařit oslovovat část západoněmeckého elektorátu. Stále si však držela dominantní postavení ve východním Německu, kde získala přes 20 % ve všech spolkových zemích. V západních spolkových zemích, s výjimkou Sárska získala *Die Linke* 5-10 %.⁴⁵ V následujících spolkových volbách v roce 2013 získala *Die Linke* 8,6 % a její zisky se vrátily na úroveň voleb z roku 2005. Strana zaznamenala výraznější ztráty východním Německu.⁴⁶

V zemských volbách mezi lety 2007 a 2014 zaznamenala *Die Linke* úspěchy zejména ve východních spolkových zemích. Ve všech nových spolkových zemích se straně podařilo získat více než 15 % hlasů. Nejvýraznější úspěchu dosáhla strana v zemských volbách v Braniborsku v roce 2009 a v Durynsku v letech 2009 a 2014, kdy její zisky přesáhly 25 %. V západním Německu zaznamenala *Die Linke* výrazně nižší volební zisky. Její výsledky se pohybovaly do 10 %. Jedinou výjimku tvořilo Sársko, kde strana v letech 2009 a 2012 přesáhla 15 %.⁴⁷

Volební výsledky *Die Linke* ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2009 a 2014 byly velmi podobné. V roce 2009 získala strana 7,5 %, o pět let později 7,4 %. I v těchto volbách byla strana výrazně úspěšnější na východě SRN, kde v obou volbách téměř ve všech spolkových zemích přesáhla výsledek 15 %. V západních spolkových zemích zůstala její podpora většinou pod 10 %.⁴⁸

3.4. Postoj Die Linke k vybraným otázkám v letech 2016–2019

V následující kapitole dojde na základě analýzy volebních programů *Die Linke* k vymezení postojů k některým zásadním otázkám týkajících se federální úrovně. Seznámení se s postoji stran k vybraným otázkám považuji za nezbytnou součást práce. Níže popisované otázky považuji za klíčové v popisujícím časovém úseku. Cílem rozboru

---

⁴⁴HOUGH, Dan, KOSS Michael, OLSEN Jonathan. *Left Parties in National Governments*, s. 144.

⁴⁵ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s. 78-79.

⁴⁶ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s. 82-83.

⁴⁷ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s. 23-97.

⁴⁸ Ergebnisse früherer Europawahlen (2019). *Der Bundeswahlleiter*, s. 26-31.

je poukázat na odlišnosti mezi *Die Linke* a AfD. Hlavními zdroji budou volební programy strany pro volby do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019.

3.4.1. Evropský unie a její instituce

Die Linke se přiklání k tvrzení, že současnou Evropskou unií zmítá krize. Strana požaduje „restart Evropské unie“ s novými smlouvami a větší solidaritou mezi členskými státy. *Die Linke* se hlásí k myšlence sociální spravedlnosti, humanismu a mezinárodní solidarity. V této cestě jim brání přílišné zaměření současné Evropské unie na trh a ekonomiku. Strana vyzývá k rozšíření demokracie v Evropské unii zejména skrze posílení pravomoci Evropského parlamentu. Evropský parlament by měl disponovat neomezeným právem iniciativy, aby mohl sám zahájit právní procesy, čímž by rozvíjel politiku.^{49 50}

3.4.2. Zahraniční a bezpečnostní politika

Die Linke podporuje myšlenku pacifismu a staví se proti militarizaci a výzbroji. Strana požaduje mírumilovnou zahraniční, rozvojovou a lidskoprávní politiku založenou na spolupráci a silné parlamentní kontrole. Federální vláda by měla podepsat Smlouvu OSN o zákazu jaderných zbraní. Strana dlouhodobě odmítá účast Bundeswehru na zahraničních misích. Strana kritizuje netransparentní a neefektivní práci tajných služeb a požaduje jejich dlouhodobé zrušení.^{51 52}

Die Linke podporuje mezinárodní spolupráci za účelem společné podpory zmírnění napětí a odzbrojení. Navrhuje posílení pozice OBSE. Strana požaduje stažení Bundeswehru z vrchního velení NATO. *Die Linke* podporuje vystoupení Spolkové republiky ze Severoatlantické aliance. V budoucnu by chtěla NATO rozpustit a nahradit jej systémem kolektivní bezpečnosti, který zahrnuje Rusko a jehož cílem je odzbrojení. Strana považuje vojenské manévry na západní hranici Ruska za ohnisko potenciálních konfliktů a odmítá je.

---

⁴⁹ Für ein solidarisches Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019, s.44-46.

⁵⁰ Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen: Langfassung des Wahlprogramms zur Bundestagswahl 2017, s.8.

⁵¹ Für ein solidarisches Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019, s.10-13.

⁵² Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen: Langfassung des Wahlprogramms zur Bundestagswahl 2017, s.113.

Stejně negativisticky se staví i k sankcím Evropské Unie vůči Ruské federaci, jež by měly být zrušeny.⁵³

3.4.3. Migrační a azylová politika

Die Linke prosazuje Evropskou unii s otevřenými vnitřními i vnějšími hranicemi. Strana prosazuje Evropu pro všechny, bez ohledu na víru, barvu pleti, původ, pohlaví nebo sexuální orientaci. Ostře se vymezuje proti pravicovým stranám napříč celou Evropou, neboť podněcují nenávist a rasismus. Strana prosazuje ukončení Dublinského systému. *Die Linke* zdůrazňuje nárok na azyl jako lidské právo. Kritizuje diskriminaci žadatelů o azyl na trhu práce a požaduje minimální mzdu pro každého. Podle *Die Linke* by všichni žadatelé o azyl mít možnost sami se rozhodnout, ve které zemi chtějí o azyl požádat. Strana požaduje, aby Evropská komise přijímala opatření proti členským státům, které odmítají dodržovat závazky v oblasti lidských práv.^{54 55}

3.4.4. Sociální otázky

Sociální otázky tvoří dlouhodobě hlavní pilíř volebních programů *Die Linke*. Podle *Die Linke* dochází k selhávání trhu v zajišťování dostupné zdravotní péče, bydlení či vzdělání a strana prosazuje znárodnění zařízení v těchto oblastech. *Die Linke* prosazuje zavedení minimální mzdy 12 euro na hodinu a omezit pracovní dobu na 30 hodin týdně. Minimální nárok na dovolenou by se měl podle strany zvýšit ze současných 24 dnů na 30. *Die Linke* požaduje vznik zákona o rovném odměňování, který by odstranil mzdový rozdíl mezi muži a ženami. Strana usiluje o zavedení minimálního důchodu ve výši 1050 euro měsíčně.^{56 57}

---

⁵³ Für ein solidarisches Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019, s.10-13.

⁵⁴ Für ein solidarisches Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019, s.7-41.

⁵⁵ Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen: Langfassung des Wahlprogramms zur Bundestagswahl 2017, s.65.

⁵⁶ Für ein solidarisches Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019, s.19-22.

⁵⁷ Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen: Langfassung des Wahlprogramms zur Bundestagswahl 2017, s.11-21.

Shrnutí

Die Linke kritizuje současnou podobu Evropské unie z důvodu přílišného zamření na trh a ekonomiku. Strana podporuje demilitarizaci, myšlenku pacifismu a postupné mírové soužití se všemi státy. Die Linke se staví přívětivě k žadatelům o azyl, jakož i k sociálně slabším obyvatelům SRN. Pro další analýzu vyplývá následující: *Die Linke* bude mít problém oslovit elektorát frustrovaný migrační krizí. Naopak by měla oslovit nízkopříjmové osoby, případně osoby v důchodovém věku.

4 Alternative für Deutschland (AfD)

Druhá ze zkoumaných stran, *Alternative für Deutschland* byla založena v roce 2013 bývalými členy CDU jako reakce na ekonomickou politiku kancléřky Angely Merkelové.

4.1. *Wahlalternative 2013*

Počátky vzniku *Alternative für Deutschland* (dále jen AfD) sahají do září roku 2012, kdy došlo k založení politické akční skupiny s názvem *Wahlalternative 2013* (dále jen Wa2013). Hlavními tvářemi skupiny se stali nespokojení členové CDU, zejména konzervativní novináři Konrad Adam a Alexander Gauland či profesor ekonomie Bernard Lucke.⁵⁸ Členové Wa2013 kritizovali opatření záchranného balíčku Eura podporované Německem pro zadlužené jihoevropské státy.⁵⁹ Wa2013 byla nejprve organizována jako nátlaková skupina, jež podporovala Federaci nezávislých voličů (*Freie Wähler*) v zemských volbách v Dolním Sasku v lednu roku 2013. Tato spolupráce byla po volebním neúspěchu a zisku 1,1 % ukončena.⁶⁰ Krátce poté, 6 února 2013 založilo vedení Wa2013 novou politickou stranu nesoucí název *Alternative für Deutschland*.

---

⁵⁸ ARZHEIMER, Kai (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? s.540.

⁵⁹ DECKER, Frank (2020). Kurz und bündig: Die AfD. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/211108/afd>

⁶⁰ ARZHEIMER, Kai (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? s.541.

4.2. *Alternative für Deutschland* po roce 2013

AfD byla založena 6 února 2013 v Berlíně. Ve vedení strany stanuli Konrad Adam, Bernard Lucke a Frauke Petry. AfD krátce po svém založení zřídila pobočky ve všech 16 spolkových zemích a vypracovala program pro volby do Spolkového sněmu v září 2013. Hlavním pilířem programu byla měnová a fiskální politika. AfD získala ve volbách do Spolkového sněmu v roce 2013 4,7 %. Ačkoliv strana nepřekročila pětiprocentní klauzuli, byl tento výsledek považován za úspěch a zajistil AfD státní financování. Zároveň se jednalo o nejvyšší volební zisk nově kandidující strany ve Spolkové republice od roku 1953.⁶¹ Strana po půl roce své existence dosáhla téměř totožného výsledku jako etablovaná FDP.⁶² Podpora AfD dosahovala napříč jednotlivými spolkovými zeměmi velmi podobných hodnot, od 3,7 % v Brémách a Dolním Sasku, po 6,8 % v Sasku.⁶³

AfD se rovněž ucházela o přízeň voličů v zemských volbách v Hesensku, jež se konaly souběžně se spolkovými volbami. Strana získala 4,1 % a do zemského parlamentu nepronikla. V roce 2014 se AfD ucházela o hlasy voličů v zemských volbách v Braniborsku, Durynsku a Sasku. Straně se podařilo ve všech třech spolkových zemích uspět. Volební výsledky 9,7 % v Sasku, 10,6 % v Durynsku a 12,2 % v Braniborsku přinesly straně první mandáty v zemských parlamentech.⁶⁴

V květnu roku 2014 se AfD účastnila voleb do Evropského parlamentu. Evropským volbám předcházely vnitrostranické konflikty. Nejviditelnější spor se týkal budoucího působení ve frakcích Evropského parlamentu. Bernard Lucke prosazoval připojení strany k Evropským konzervativcům a reformistům (ECR). Mládežnická organizace strany (*Junge Alternative für Deutschland*) podporovala připojení k Evropě svobody a demokracie (EFD). Straně však v očích voličů tyto spory příliš neublížily. V květnových volbách získala strana 7,1 %, což ji vyneslo 7 mandátů v Evropském parlamentu.⁶⁵ AfD tak při svých

---

⁶¹ ARZHEIMER, Kai (2015). *The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany?* s.541.

⁶² BERBUIR, Nicole, Marcel LEWANDOWSKY a Jasmin SIRI. *The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany?* s.160-161.

⁶³ *Ergebnisse früherer Bundestagswahlen* (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s.84-85.

⁶⁴ *Ergebnisse früherer Landtagswahlen* (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.41-97.

⁶⁵ ARZHEIMER, Kai (2015). *The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany?* s.541-542.

premiérových evropských volbách získala stejně mandátů jako *Die Linke* a více než FDP. Volební výsledky v rámci spolkových zemí byly poměrně vyrovnané, pohybovaly se od 5,4 % v Dolním Sasku a Severním Porýní – Vestfálsku po 10,1 % v Sasku.⁶⁶

4.3. Postoj AfD k vybraným otázkám v letech 2016–2019

V následující kapitole dojde na základě analýzy volebních programů AfD k vymezení postojů k některým zásadním otázkám týkajících se federální úrovně. Seznámení se s postojem stran k vybraným otázkám považují za nezbytnou součást práce. Níže popisované otázky považují za klíčové v popisujícím časovém úseku. Cílem rozboru je poukázat na odlišnosti mezi AfD a *Die Linke*. Hlavními zdroji budou volební programy strany pro volby do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019.

4.3.1. Evropská unie a její instituce

AfD ve svých volebních programech vyzývá k rychlému přehodnocení vývoje Evropské unie. Strana obhajuje Evropu jakožto ekonomickou a zájmovou skupinu suverénních států a staví se kriticky k myšlence „Spojených států evropských“. AfD považuje Evropský parlament za nedemokratický a požaduje jeho zrušení. Strana podporuje možnost referenda jakožto nástroje pro rozhodování o uzavírání dohod či rozšiřování Evropské unie.⁶⁷ AfD ve svém programu usiluje o vystoupení z eurozóny. Myšlenka vzniku evropské armády je pro AfD nepředstavitelná, neboť by došlo k dalšímu oslabení suverenity evropských států.

Pokud by reformní myšlenky AfD nemohly být v rozumném čase realizovány, považuje strana za rozumné opustit Evropskou unii skrze DExit.⁶⁸ Strana rovněž připouští rozpad Evropské unie jako celku a následný vznik nových ekonomických a zájmových komunit.⁶⁹

---

⁶⁶ Ergebnisse früherer Europawahlen (2019). *Der Bundeswahlleiter*, s.30-31.

⁶⁷EUROPAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.11-19.

⁶⁸ Opuštění Evropské unie (obdoba Brexitu)

⁶⁹ EUROPAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.11-19.

4.3.2. Zahraniční a bezpečnostní politika

AfD prosazuje zahraniční politiku zaměřenou na německé zájmy. Strana požaduje větší zohlednění německých zájmů ve francouzsko-německých vztazích. Zároveň považuje za nutné zachování dobrých vztahů s Velkou Británií a Spojenými státy. AfD podporuje úsilí Visegrádských států o zachování jejich evropské identity.⁷⁰ Strana požaduje normalizaci vztahů s Ruskem a staví se proti sankcím uvalených na Ruskou federaci. AfD se ostře vymezuje proti vstupu Turecka do Evropské unie.⁷¹ AfD prosazuje posílení evropského pilíře NATO, což by mělo za důsledek zvýšení vlivů Spolkové republiky v organizaci. Z tohoto důvodu strana podporuje požadavek severoatlantické aliance ohledně vydávání 2 % hrubého domácího produktu na obranu. AfD vyzývá k rychlému vyřešení nedostatků a problémů v současné personální a vybavovací situaci v Bundeswehru.⁷²

4.3.3. Migrační a azylová politika

AfD prosazuje obnovu národní suverenity v oblasti azylové a migrační politiky. Spolková republika by měla po vzoru Spojených států amerických odstoupit od Globálního paktu OSN o migraci a Globálního paktu OSN o uprchlících. AfD prosazuje přehodnocení současného azylového systému, který není aplikovatelný na současnou migrační vlnu.⁷³ AfD nevidí azyl jako základní lidské právo. Strana prosazuje pouze migraci kvalifikovaných osob s možností budoucího uplatnění.⁷⁴ Lidé přecházející do Spolkové republiky z humanitárních důvodů by měli být přijímáni pouze na základě rozhodnutí Spolkového sněmu. Strana prosazuje vyhoštění odmítnutých žadatelů o azyl bez možnosti dalšího návratu.⁷⁵

---

⁷⁰ EUROPAAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.17-18.

⁷¹ Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017: Beschlossen auf dem Bundesparteitag in Köln am 22./23. April 2017, s.29.

⁷² EUROPAAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.19.

⁷³ EUROPAAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.38-41.

⁷⁴ Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017: Beschlossen auf dem Bundesparteitag in Köln am 22./23. April 2017, s.28-29.

⁷⁵ EUROPAAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.38-41.

4.3.4. Sociální politika

Důležitým bodem volebních programů AfD je rodinná politika, které strana podřizuje všechny ostatní oblasti sociální politiky. Podle AfD by měly rodiny platit méně daní a dostávat finanční podporu prostřednictvím různých opatření.⁷⁶ AfD je přesvědčena, že v Německu musí existovat spolehlivé sociální zabezpečení pro nezaměstnané a nízkopříjmové osoby. Toho však lze dosáhnout pouze v případě, že skupina lidí, jež má být podporována, je ve vhodném poměru ke zdrojům. Z tohoto důvodu chce strana zabránit přistěhovalcům nedostatečně kvalifikovaných osob do Německa.⁷⁷ AfD obhajuje minimální mzdu, neboť posiluje osoby s nízkými mzdami.⁷⁸

Shrnutí

AfD se staví negativisticky k prohlubování evropské integrace. Strana podporuje posílení německých zájmů v zahraniční politice. AfD se staví velmi zdrženlivě k migrační a azylové politice. Z hlediska sociální politiky je pro stranu klíčová rodinná politika v tradičním pojetí. Pro další analýzu vyplývá následující: AfD by měla oslovit elektorát, vyjadřující obavy z možných důsledků migrační krize.

5 Zemské volby ve východních spolkových zemích v letech 2016-2019

V následujících kapitolách dojde k rozboru volebních zisků AfD a *Die Linke* v jednotlivých spolkových zemích východního Německa. Cílem této kapitoly bude analyzovat regionální odlišnosti daných spolkových zemí vzhledem k volebním výsledkům. U každé analyzované spolkové země bude stručně nastíněn historický volební vývoj.

---

⁷⁶ Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017: Beschlossen auf dem Bundesparteitag in Köln am 22./23. April 2017, s.37.

⁷⁷ EUROPAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019, s.55-56.

⁷⁸ Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017: Beschlossen auf dem Bundesparteitag in Köln am 22./23. April 2017, s.52.

Následně dojde k rozboru jednotlivých zemských voleb v letech 2016, případně 2019.⁷⁹ Na závěr dojde k analýze faktorů, jenž stály za úspěchem či neúspěchem AfD a *Die Linke* v dané spolkové zemi.

Volby do zemského sněmu se konají ve všech východních spolkových zemích s podobnými pravidly. Podobně jako během federálních voleb disponuje volič dvěma hlasy. První hlas (*Erststimmen*) je odevzdán kandidátovi v daném volebním obvodu. Druhý hlas (*Zweitstimmen*) je určen pro konkrétní politickou stranu. Pětiprocentní vstupní klauzule je obecně platná pro všechny východní spolkové země. V případě Berlína, Braniborska a Saska může strana získat zastoupení v parlamentu i skrze určitý počet přímých mandátů (první hlasy). V Braniborsku jsou z pětiprocentní klauzule osvobozeny strany patřící k lužickosrbské menšině. V Berlíně dochází k započítávání i neplatných hlasů, což může rovněž ovlivnit dosažení vstupní klauzule. Zisk mandátů je ve většině východních spolkových zemí počítán Hare-Niemayerovo formulí, v případě Saska pak d'Hondtovo metodou.⁸⁰ Zemské volby, v případě Berlína volby do Poslanecké sněmovny se ve všech východních spolkových zemích konají zpravidla jednou za pět let. Zemské parlamenty disponují rozdílným počtem křesel.⁸¹ V rámci východních spolkových zemí je to od 71 křesel v Meklenbursku-Předním Pomořansku po 130 v Berlíně.⁸²

5.1. Zemské volby v Sasku-Anhaltsku 2016

Úvod

Od počátku devadesátých let dokázala v každých zemských volbách v Sasku-Anhaltsku zvítězit CDU. Jedinou výjimku tvořily zemské volby v roce 1998, ve kterých zvítězila SPD. Vedle SPD a CDU si silnou pozici v Sasku-Anhaltsku udržovala i *Die Linke* či dříve její předchůdkyně PDS. Všechny tři zmíněné strany téměř

---

⁷⁹ Zemské volby ve východních spolkových zemích se konaly jak v roce 2016, tak 2019

⁸⁰ KORTE, Karl-Rudolf (2017). Wahlsysteme. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 2. června 2017 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/wahlen/wahlen-in-deutschland/249561/wahlsysteme>

⁸¹ KORTE, Karl-Rudolf (2006). Wahlsysteme bei Landtagswahlen. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 14. září 2006 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/70110/wahlsysteme>

⁸² KORTE, Karl-Rudolf (2017). Wahlsysteme. *Bundeszentrale für politische Bildung*

vždy překročily v zemských volbách hranici 20 %.⁸³ Zemská vláda byla vždy tvořena alespoň jedním ze dvojice CDU či SPD a byla doplněna menšími stranami (*Die Grünen*, FDP).⁸⁴ Do zemských voleb v roce 2016 však vstoupil nový hráč v podobě AfD a již od prvních předvolebních průzkumů se zdálo, že jeho volební výsledek bude nezanedbatelný.⁸⁵

5.1.1. Zemské volby v roce 2016

Zemské volby v Sasku-Anhaltsku se konaly 13. března 2016. Vítězem se opět stala CDU se ziskem téměř 30 %. Na druhém místě skončila se ziskem 24,3 % nově vzniklá AfD. *Die Linke* i SPD zůstaly pod 20 %, neboť získaly pouze 16,3 %, respektive 10,6 %.⁸⁶ Předvolební průzkumy měly ve většině případů tendenci nadhodnocovat výsledky etablovaných stran⁸⁷ a podhodnocovat volební výsledek AfD.⁸⁸ Za vítěze sasko-anhaltských voleb lze jednoznačně považovat AfD, jíž se podařilo získat téměř čtvrtinu všech platných hlasů. CDU zaznamenala ztrátu pouhých 2,7 % od předchozích zemských voleb. Výrazně hůře dopadly levicové strany, které oproti minulým zemským volbám zaznamenaly ztrátu 7,4 % v případě *Die Linke* a 10,9 % v případě SPD.⁸⁹

---

⁸³ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.89.

⁸⁴ DETTERBECK, Klaus (2015). Land Sachsen-Anhalt. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202063/land-sachsen-anhalt?p=1>

⁸⁵ Umfragen Sachsen-Anhalt (2016). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/sachsen-anhalt.htm>

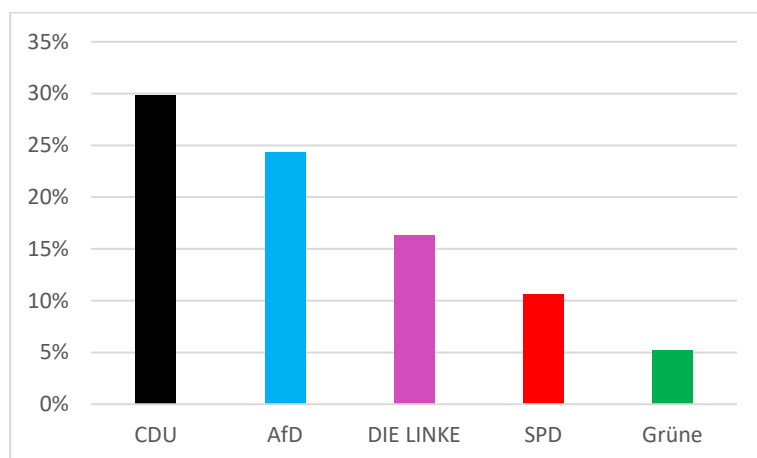
⁸⁶ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.89.

⁸⁷ CDU, SPD, *Die Linke*.

⁸⁸ Umfragen Sachsen-Anhalt (2016). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/sachsen-anhalt.htm>

⁸⁹ Landtagswahl Sachsen-Anhalt 2016 (2016). *Wahl.tagesschau.de* [online; cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/index.shtml>

Graf č. 1: Výsledky zemských voleb v Sasku-Anhaltsku 2016 (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

5.1.2. AfD v sasko-anhaltských zemských volbách

AfD se po zisku 24,3 % stala druhou nejsilnější stranou v Sasku-Anhaltsku za vítěznou CDU. V době konání zemských voleb byla německá společnost názorově velmi polarizována z důvodu probíhající migrační krize. AfD dokázala z otázky migrační krize velmi dobře profitovat. Strana ve své volební kampani představovala drastické scénáře důsledků migrační krize. Poukazovala na možnost oslabení ozbrojených složek nebo vzniku pouličních gangů z řad přistěhovalců. Strana se ve své volební kampani opírala o tři hlavní pilíře. Prvním z nich byl důraz na bezpečnost a spravedlnost. AfD se prezentovala jako „strana právního státu“, jež bere v potaz bezpečnostní potřeby občanů. Druhým pilířem byl sociální řád. Strana vystupovala jako obhájce tradičních rodin, ideálů a důrazně se vymezovala proti pluralitnímu životnímu stylu. Třetím pilířem byla otázka identity a komunity. AfD upozorňovala na ztrátu německé identity v důsledku rostoucího vlivu islámu.⁹⁰ Za úspěchem AfD v těchto volbách tak stojí schopnost strany důrazně se odlišit

⁹⁰ HOFF, Benjamin-Immanuel, Horst KAHRS a Andreas STAHL (2016). Die Ergebnisse der Landtagswahlen am 13. März 2016 – Wahlnachtbericht und erste Analyse. *Rosa Luxemburg Stiftung* [online], s.11, [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/2016-03-14_BW_RP_ST_WNB.pdf

od politického mainstreamu. To mělo za následek mobilizaci frustrované části obyvatelstva, jejichž hlas lze chápat jako vyjádření nesouhlasu s politikou kancléřky Angely Merkelové.

Na základě výše uvedeného programu a značné části frustrovaného obyvatelstva dokázala AfD zmobilizovat více než 100 000 nevoličů. Ostatní strany takového úspěchu zdaleka nedosáhly. AfD se rovněž podařilo oslovit více než 80 000 voličů, kteří dříve hlasovali pro CDU, SPD a *Die Linke*.⁹¹ AfD zaznamenala úspěch u voličů ve věku 25-44 let, reprezentující velmi často střední třídu. Strana dosahovala vyšší podpory u mužů než u žen. Strana vyslala do státního parlamentu celkem 24 zástupců, z nichž 15 ve svém okrese vyhrálo a postoupili jakožto přímí kandidáti. AfD zaznamenala lepší volební zisky na jihu spolkové země, na severu byla poražena CDU.⁹²

5.1.3. *Die Linke* v sasko-anhaltských zemských volbách

Die Linke obsadila v zemských volbách v Sasku-Anhaltsku třetí místo. Strana zaznamenala v Sasku-Anhaltsku procentuálně nejhorší výsledek za celou dobu své existence. Se ziskem 16,2 % ztratila v porovnání s předchozími zemskými volbami více než sedm procentních bodů.⁹³ *Die Linke* rovněž ztratila na úkor AfD pozici nejsilnější opoziční strany. V zemských volbách v roce 2016 byla dominantním tématem probíhající migrační krize. *Die Linke* prosazovala otevřené hranice, možnost azylu pro lidi v nouzi a ostře vystupovala proti rasismu. Strana však stavěla svůj program zejména na sociálních otázkách, které jí dlouhodobě přinášely politické body. V sasko-anhaltských volbách však sociální otázky stály na okraji společenského zájmu. Hlavní příčina neúspěchu *Die Linke* v těchto volbách byla neschopnost strany zareagovat na frustraci obyvatelstva vůči establishmentu. Strana měla problém navázat zejména na úspěchy PDS, která v 90 letech 20. století dokázala transformovat východoněmeckou zkušenost na „východoněmeckou identitu“ a sebevědomí.

---

⁹¹ Wählerwanderung zu der AfD bei der Landtagswahl in Sachsen-Anhalt am 13. März 2016 (2016) *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/411537/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-sachsen-anhalt/>

⁹² ELMER, Christina, Christina HEBEL a Frank KALINOWSKI (2016). Wie die AfD in Sachsen-Anhalt punktete. *Der Spiegel* [online; 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahl-in-sachsen-anhalt-2016-wie-die-afd-punktete-a-1081497.html>

⁹³ ELMER, Christina, Christina HEBEL a Frank KALINOWSKI (2016). Wie die AfD in Sachsen-Anhalt punktete. *Der Spiegel* [online; 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahl-in-sachsen-anhalt-2016-wie-die-afd-punktete-a-1081497.html>

Jinými slovy, *Die Linke* v Sasku-Anhaltsku neměla ve volební kampani žádný strategický ani osobnostní problém, ale byla konfrontována s obecně klesající schopností strany mobilizovat elektorát ve východním Německu.⁹⁴

Die Linke ztratila část svého elektorátu na úkor téměř všech ostatních kandidujících stran, nejvíce však na úkor AfD.⁹⁵ Získala pouze jeden přímý mandát v okrese *Köthen*. Strana zaznamenala poměrně vyrovnané výsledky napříč jednotlivými volebními okresy. Mírně zvýšenou volební podporu lze pozorovat v severních okresech spolkové země Sasko-Anhaltsko.⁹⁶

Shrnutí

V zemských volbách v Sasku-Anhaltsku uspěla AfD, neboť dokázala skrze migrační otázku zacílit na frustrované voliče. *Die Linke* v Sasku-Anhaltsku neuspěla, neboť nevěnovala dostatečnou pozornost klíčovým volebním tématům.

5.2. Zemské volby v Meklenbursku-Předním Pomořansku 2016

Úvod

Od konce devadesátých let dvacátého století vítězila pravidelně v Meklenbursku-Předním Pomořansku SPD. Ta byla rovněž od konce devadesátých let vždy v čele zemské vlády, doplněna zprvu PDS, později CDU. V průběhu prvního desetiletí 21. století docházelo pouze k mírné volební volatilitě, většinou mezi vládnoucími stranami.⁹⁷ Zhoršující se společenská nálada po propuknutí migrační krize v roce 2015, umocněna

---

⁹⁴ HOFF, Benjamin-Immanuel, Horst KAHRS a Andreas STAHL (2016). Die Ergebnisse der Landtagswahlen am 13. März 2016 – Wahlbericht und erste Analyse. *Rosa Luxemburg Stiftung* [online], s.5-6, [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/2016-03-14_BW_RP_ST_WNB.pdf

⁹⁵ Wählerwanderung von und zu den Linken bei der Landtagswahl in Sachsen-Anhalt am 13. März 2016 (2016). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/440819/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-den-linken-bei-der-landtagswahl-in-sachsen-anhalt/>

⁹⁶ HOFF, Benjamin-Immanuel, Horst KAHRS a Andreas STAHL (2016). Die Ergebnisse der Landtagswahlen am 13. März 2016 – Wahlbericht und erste Analyse, s.5-6.

⁹⁷ WERZ, Nikolaus (2015). Land Mecklenburg-Vorpommern. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202057/land-mecklenburg-vorpommern?p=1>

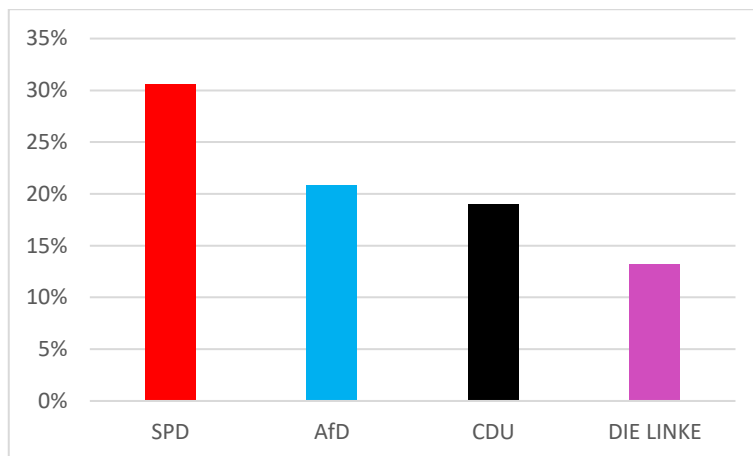
kandidujícím nováčkem AfD však dávala tušit diametrálně odlišným volebním výsledkům v nadcházejících zemských volbách.

5.2.1. Zemské volby 2016

Zemské volby v Meklenbursku-Předním Pomořansku se konaly na 4. září 2016. Předvolební průzkumy předpovídaly vítězství SPD a rovněž počítaly s vysokým ziskem pro AfD.⁹⁸

Vítězství ve volbách opět připadlo SPD, jež se ziskem přes 30 % dokázala ovládnout již páté volby v řadě. Na druhém místě skončila AfD, jež v zemských volbách v Meklenbursku-Předním Pomořansku kandidovala poprvé. AfD se ziskem přes 20 % porazila i vládou CDU. Čtvrté místo obsadila *Die Linke* se ziskem lehce přes 13 %. Naopak *Die Grünen* nepřekročili pětiprocentní klauzuli.⁹⁹ Všechny etablované strany¹⁰⁰ ztratily část elektorátu na úkor nováčka, AfD.¹⁰¹

Graf č. 2: Výsledky zemských voleb v Meklenbursku-Předním Pomořansku 2016 (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

⁹⁸ Umfragen Mecklenburg-Vorpommern (2016). *Wahlrecht.de* [online; 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/mecklenburg-vorpommern.htm>

⁹⁹ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.62.

¹⁰⁰ SPD, CDU a *Die Linke*.

¹⁰¹ Wählerwanderung zu der AfD bei der Landtagswahl in Mecklenburg-Vorpommern am 04. September 2016 (2016). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/602246/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-mecklenburg-vorpommern/>

5.2.2. AfD v meklenburských zemských volbách

Volební průzkumy zprvu přisuzovaly AfD pouze jednociferné výsledky. Tento trend se otočil na počátku roku 2016. Od té doby již AfD dosahovala ve volebních průzkumech hodnot okolo 20 % a sváděla souboj o druhé místo s CDU.¹⁰² Strana byla rovněž posílena výsledkem zemských voleb v Sasku-Anhaltsku, jež se konaly v březnu téhož roku a v nichž AfD získala bezmála 25 %.¹⁰³ Podobně jako v Sasku-Anhaltsku došlo i v Meklenbursku-Předním Pomořansku k velkému nárůstu volební účasti v porovnání s předchozími volbami.¹⁰⁴ Tento fakt lze přičíst schopnosti AfD mobilizovat nevoliče, kteří jsou frustrováni současnou situací.

AFD vstoupila do volebního klání s volební kampaní, vymezující se vůči přistěhovalecké politice kancléřky Angely Merkelové.¹⁰⁵ Zemské volby provázela dvě nejčastěji skloňovaná témata.

Prvním z nich byla otázka přistěhovalecké politiky. AfD díky své ostré protiimigrační rétorice dokázala získat na svou stranu značnou část voličů. AfD se podařilo získat přes 20 000 hlasů od bývalých voličů CDU. Jejich hlas lze chápat jako vyjádření nesouhlasu s azylovou politikou kancléřky Angely Merkelové. AfD se rovněž podařilo zmobilizovat více než 50 000 nevoličů, čímž v tomto ohledu ostatní strany výrazně porazila. Tato skupina bývalých nevoličů se podle předvolebních průzkumů nejvíce obávala přílivu přistěhovalců a s tím souvisejících faktorů jako je nárůst kriminality, zvýšení vlivu islámu ve Spolkové republice či ohrožení prosperity SRN.¹⁰⁶

---

¹⁰² Umfragen Mecklenburg-Vorpommern (2016). *Wahlrecht.de* [online; 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/mecklenburg-vorpommern.htm>

¹⁰³ Landtagswahl Sachsen-Anhalt 2016 (2016). *Wahl.tagesschau.de* [online; cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/index.shtml>

¹⁰⁴ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.62-89.

¹⁰⁵ RICHTER Christopher a Ulrike WINKELMANN (2016). Wahl in Mecklenburg-Vorpommern: Was die AfD erfolgreich macht. *Deutschlandfunk.de* [online]. 5. září 2016 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/wahl-in-mecklenburg-vorpommern-was-die-afd-erfolgreich-macht.724.de.html?dram:article_id=365035

¹⁰⁶ RICHTER Christopher a Ulrike WINKELMANN (2016). Wahl in Mecklenburg-Vorpommern: Was die AfD erfolgreich macht.

Mezi další velmi důležité téma zemských voleb patřila otázka zaměstnání, zejména pak pracovních míst. AfD dokázala oslovit zejména občany, kteří zažili transformaci hospodářství během posledních 25 let a nejsou spokojeni s jejími výsledky. Elektorát AfD měl tendenci upozorňovat na velké nerovnosti v oblasti mezd mezi východním a západním Německem. Strana byla mimořádně úspěšná u skupiny obyvatelstva ve věku 35-59 let a zároveň u manuálně pracujících s nižšími příjmy. Strana rovněž zaznamenala podporu ze strany živnostníků, zejména pak těch s nižšími příjmy. AfD dosáhla větší popularity u mužů než u žen.¹⁰⁷

5.2.3. *Die Linke* v mecklenburských zemských volbách

Die Linke skončila v zemských volbách na čtvrtém místě. Strana získala 13,2 % a propadla se v porovnání s posledními zemskými volbami o více než 5 %. Pro stranu se jednalo o doposud nejslabší výsledek v mecklenburských volbách.¹⁰⁸ Ačkoliv *Die Linke* dokázala zmobilizovat 9000 nevoličů, mnohem více jich ztratila. Strana zaznamenala ztrátu více jak 15000 voličů k AfD. Dalších 7000 svých voličů ztratila na úkor ostatních stran, zejména pak SPD.¹⁰⁹ Spolu s CDU odešla *Die Linke* z těchto voleb jako poražena. Straně se nepodařilo získat ani jeden přímý mandát. *Die Linke* zaznamenala dílčí úspěchy pouze v městském prostředí,¹¹⁰ kde se jí podařilo získat přes 15 %. Naopak se straně nedařilo v okresech na severu spolkové země, kde mnohdy nezískala ani 12 %.¹¹¹

Neúspěch *Die Linke* ve volbách lze přičíst vícero faktorům. Strana se jako tradičně zaměřila zejména na sociální otázky, které ji dlouhodobě přinášely uspokojivé výsledky.

---

¹⁰⁷ FUNK, Albert (2016). Analyse zu Mecklenburg-Vorpommern: Es sind nicht nur die Flüchtlinge. *Tagesspiegel.de* [online]. 5. září 2016 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/analyse-zu-mecklenburg-vorpommern-es-sind-nicht-nur-die-fluechtlinge/14500572.html>

¹⁰⁸ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.62-63.

¹⁰⁹ Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Mecklenburg-Vorpommern am 04. September 2016 (2016). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/430663/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-landtagswahl-in-mecklenburg-vorpommern/>

¹¹⁰ Rostock, Schwerin, Neubrandenburg.

¹¹¹ KAHRS, Horst (2016). Wahl zum Landtag von Mecklenburg-Vorpommern am 4. September 2016: Wahlnachtbericht und erste Analyse. *Rosa Luxemburg Stiftung* [online]. 5. září 2016 [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Themen/wahlanalysen/RLS_WNB_LTW-MV-2016.pdf

V meklenburských zemských volbách se však *Die Linke* tato strategie nevyplatila, neboť společností hýbaly v době voleb jiná témata.¹¹² *Die Linke* se ve své kampani velmi málo zaměřovala na otázky federální politiky, jež se však pro tyto volby ukázaly důležitější než otázky regionální politiky. Strana rovněž ztratila na úkor AfD postavení dominantní protestní strany, které zaujímal zejména na počátku nového tisíciletí. To potvrdil předvolební průzkum, na jehož základě bylo více než 60 % elektorátu *Die Linke* spokojeno se zemskou vládou tvořenou SPD a CDU. V případě AfD se jednalo pouze o 20 % jejich voličů.¹¹³

Shrnutí

AFD uspěla v Meklenbursku–Předním Pomořansku, neboť zmobilizovala nespokojené voliče skrze kritiku migrační politiky kancléřky Angely Merkelové. *Die Linke* neuspěla z důvodu špatně zacílené předvolební kampaně.

5.3. Volby do Poslanecké sněmovny Berlína 2016

Úvod

Během uplynulých 26 let vítězila v Berlíně zprvu CDU, od přelomu tisíciletí pak SPD. Poměrně stabilní pozici si pak v Berlíně udržovala i PDS, později *Die Linke* a *Die Grünen*. Obě tyto strany téměř vždy dosáhly volebních výsledků přesahujících 10 %.¹¹⁴ V čele vlády stála zprvu CDU, doplněna SPD. Po volebním neúspěchu CDU v roce 2001 vznikla koalice tvořena SPD a PDS. Tato koalice pokračovala i v dalším volebním období, tj. do roku 2011, avšak již pod vedením *Die Linke*. Po volbách v roce 2011 došlo ke vzniku staronové koalice SPD a CDU, tentokrát však v čele se sociální demokracií.¹¹⁵

---

¹¹² Azylová politika, bezpečnostní politika.

¹¹³ KAHRS, Horst (2016). Wahl zum Landtag von Mecklenburg-Vorpommern am 4. September 2016: Wahlbericht und erste Analyse.

¹¹⁴ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.35-36.

¹¹⁵ MASSING, Peter (2015). Land Berlin. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202052/land-berlin?p=1>

5.3.1. Volby 2016

Ve volbách do Poslanecké sněmovny v Berlíně 18. září 2016 zvítězila SPD se ziskem 21,6 %. Na druhém místě skončila CDU, následovaná *Die Linke*, *Die Grünen* a AfD. Volební výsledky SPD a CDU zaznamenaly propad obou stran o pět až sedm procentních bodů v porovnání s předchozími Berlínskými volbami v roce 2011. Naopak nově kandidující AfD dokázala při svých prvních berlínských volbách oslovit 14,2 % voličů.¹¹⁶ Předvolební průzkumy měly tendenci mírně nadhodnocovat výsledky SPD a *Die Grünen*.¹¹⁷ Výsledkem vyrovnaného volebního boje byl vznik koalice tvořené z SPD, *Die Linke* a *Die Grünen*. Poprvé po více než 25 letech tak byla koalice tvořena více než dvěma politickými stranami.¹¹⁸

5.3.2. Analýza volebních odlišností v rámci Berlína

Ačkoliv v roce 2016 uplynulo již 27 let od pádu Berlínské zdi a opětovného propojení německého hlavního města, stále lze pozorovat velké odlišnosti volebních výsledků mezi bývalým východním a západním Berlínem. V rámci bývalého východního Berlína¹¹⁹ zaznamenaly výraznější úspěchy *Die Linke* a AfD. V západním Berlíně byla silnější CDU a *Die Grünen*.¹²⁰

V Berlíně se nachází celkem 75 volebních obvodů. 14 z 15 nejúspěšnějších volebních obvodů CDU se nacházelo v západním Berlíně a pouze jeden ve východním. Tím je předměstí okresu *Marzahn-Hellersdorf*, kam se v posledních letech přistěhovalo mnoho nových obyvatel. Volební výsledky *Die Grünen* rovněž doprovázely výrazné odlišnosti mezi

---

¹¹⁶Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.35.

¹¹⁷ Umfragen Berlin (2016). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/berlin.htm>

¹¹⁸BEIKLER Sabine a Ulrich ZAWATKA-GERLACH (2016). Rot-rot-grüne Koalition verständigt sich auf Ressortverteilung. *Tagesspiegel.de* [online]. 16. listopadu 2016 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/berlin/berlins-neuer-senat-rot-rot-gruene-koalition-verstaendigt-sich-auf-ressortverteilung/14848884.html>

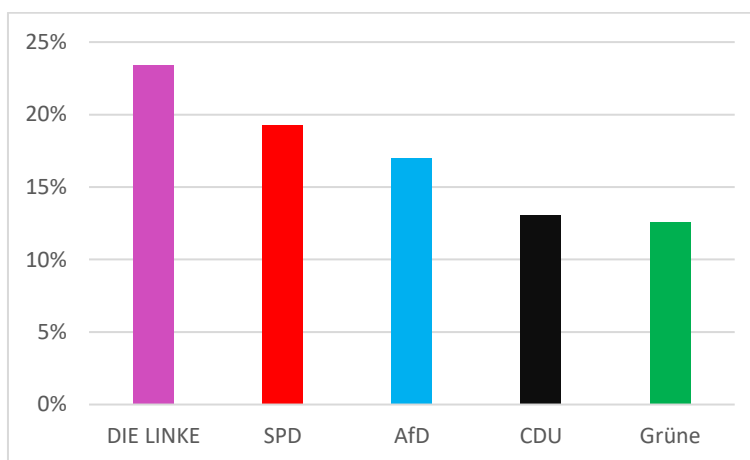
¹¹⁹ Volební obvody Berlín Lichtenberg, Marzahn – Hellersdorf, Pankow, Treptow-Köpenick a část obvodů Friedrichshain – Kreuzberg a Mitte.

¹²⁰ Abgeordnetenhauswahl Berlin 2016 (2016). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2016-09-18-LT-DE-BE/>

východem a západem. Strana zůstala pod osmiprocentní hranicí ve 14 obvodech východního Berlína. V západním jich bylo pouze šest. 12 z 15 nejúspěšnějších volebních obvodů *Die Linke* se nacházelo ve východním Berlíně, další dva patřily alespoň částečně na východ a pouze jeden spadal ryze do západního Berlína. Podobně výrazný rozdíl zaznamenala i AfD. Strana dokázala pouze v jednom západním obvodu získat více než 20 % hlasů. Ve východním Berlíně získala strana více než 20 % ve 13 obvodech.¹²¹

Ve východním Berlíně panovala větší tendence volit protestní strany. AfD a *Die Linke* získaly součtem nadpoloviční většinu celkem ve 148 volebních místnostech. Všechny tyto volební místnosti se nacházely ve východním Berlíně. Zvláštní případ pak představovaly volební obvody *Friedrichschain-Kreuzberg* na pomezí východního a západního Berlína a *Neukölln* v západním Berlíně. V těchto volebních obvodech dominovala *Die Linke* a *Die Grünen*. V každé desáté volební místnosti získaly tyto dvě strany dohromady více než 60 %. Naopak CDU v těchto obvodech nezískala mnohdy ani 10 %.¹²²

Graf č. 3: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Berlína 2016 ve východním Berlíně (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

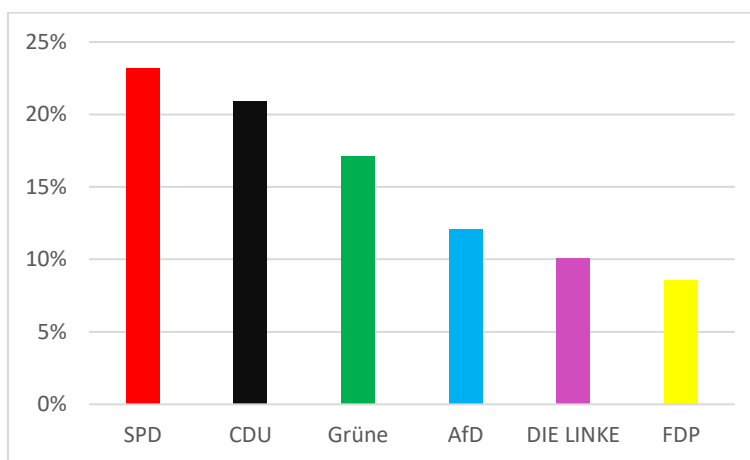
Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

¹²¹ POSENER, Alan (2016). Wahl 2016: Berlin ist so gespalten wie das Land. *Welt.de* [online]. 19.září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158254136/Berlin-ist-so-gespalten-wie-das-Land.html>

¹²² POSENER, Alan (2016). Wahl 2016: Berlin ist so gespalten wie das Land.

Graf č. 4: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Berlína 2016 v západním Berlíně (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

5.3.3. AfD v berlínských volbách

Výsledek 14,2 % pro AfD v Berlíně byl hodnocen představiteli strany pozitivně. Strana i přes konečné páté místo dokázala udržet krok se všemi etablovanými stranami. AfD však zaznamenala diametrálně odlišnou podporu napříč jednotlivými Berlínskými částmi.

AfD zaznamenala úspěch zejména v okrajových částech východního Berlína, v oblasti panelových domů. Tuto oblast obývají mimo jiné konzervativní ruská menšina či bývalí voliči levice, případně nevoliči, kteří vyjádřili obavy ohledně možného vlivu migrační krize na zákon *Hartz IV*.¹²³ Strana dosáhla výraznější podpory i na samém okraji západního Berlína. V této části Berlína získala zejména zklamané bývalé voliče CDU. Tyto dvě okrajové části Berlína dokázaly vykompenzovat neúspěch strany v centrálním Berlíně, kde strana mnohde nedosáhla ani na dvojciferný výsledek. AfD vnímala Berlín jako obtížnou lokalitu z hlediska solidního výsledku. Došlo k potvrzení hypotézy, že strana nemá potenciál vítězit v městském prostředí. AfD však zacílila na frustrované voliče z okrajových částí východního Berlína, což ji přineslo srovnatelný výsledek s etablovanými stranami.¹²⁴

¹²³ Zjednodušený systém vyplácení podpor a dávek v nezaměstnanosti.

¹²⁴ KAMANN, Matthias (2016). Der Stadtrand wählt die AfD ins Berliner Parlament. *Welt.de* [online]. 18.září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158239759/Der-Stadtrand-waehlt-die-AfD-ins-Berliner-Parlament.html>

Předvolební kampaň AfD byla hodnocena úspěšně, neboť strana dokázala správně zacílit na své potenciální voliče. Například ruská menšina žijící ve čtvrti *Marzahn-Hellersdorf*, dostávala u stánků AfD letáky v ruském jazyce, v nichž bylo Putinovo Rusko popisováno jako důležitý partner, zatímco Spojené státy jako významný narušitel situace ve východní Evropě (viz příloha č. 5).^{125 126}

Lídr kandidátky, Georg Pazderski se rozhodl neangažovat se v předvolební kampani ve východním Berlíně a nechal zbytek kandidátů dělat, co uznali za správné. On sám svoje aktivity přesunul do západního Berlína, kde se snažil získat na svoji stranu voliče CDU. To vyžadovalo ze strany AfD, potažmo Pazderskiho mírnější rétoriku, než jakou strana akcentovala v západním Berlíně.¹²⁷

5.3.4. *Die Linke* v berlínských volbách

Die Linke získala ve volbách do poslanecké sněmovny Berlína 15,6 % hlasů a skončila na třetím místě. Strana si proti minulým volbám v roce 2011 polepšila o téměř 4 %.¹²⁸ Před volbami panovaly ve vedení strany obavy ze ztráty hlasů na úkor AfD jako tomu bylo o 14 dnů dříve v zemských volbách v Meklenbursku–Předním Pomořansku. Ačkoliv *Die Linke* prohrála v souboji s AfD v některých levicových obvodech, stále si dokázala obhájit status lidové strany a stala se nejsilnější stranou ve východním Berlíně.¹²⁹

Die Linke byla součástí vlády v Berlíně s SPD mezi lety 2002 a 2011. Po berlínském bankovním skandálu¹³⁰ v roce 2001 se této koalici podařilo rehabilitovat rozpočet pomocí přísných úsporných opatření. *Die Linke* rovněž vládla v době, kdy se Berlín transformoval v mezinárodně oblíbenou metropoli. Koalice však čelila kritice z řady mnoha svých příznivců, jimž se nelíbila příliš vysoká cena, za jakou došlo k restrukturalizaci rozpočtu.

---

¹²⁵ Berlin-Wahl: Wieso Russlanddeutsche von der CDU zur AfD abwandern (2016). *Welt.de* [online]. 30. srpna 2016 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article157900463/Wieso-Russlanddeutsche-von-der-CDU-zur-AfD-abwandern.html>

¹²⁶ KAMANN, Matthias (2016). Der Stadtrand wählt die AfD ins Berliner Parlament.

¹²⁷ KAMANN, Matthias (2016). Der Stadtrand wählt die AfD ins Berliner Parlament.

¹²⁸ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.35.

¹²⁹ HEIMBACH, Tobias (2016). Siegreiche Linke hat nach Berlin noch Größeres vor. *Welt.de* [online]. 18. září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158240098/Siegreiche-Linke-hat-nach-Berlin-noch-Groesseres-vor.html>

¹³⁰ Zhroucení bankovního institutu *Bankgesellschaft Berlin*, jehož vlastníkem byl berlínský senát. Důsledkem byl pád berlínské vlády.

Zejména privatizace 70 000 státních bytů v roce 2004. Lídr kandidátky, Klaus Lederer se za tento krok omluvil a vyzval k napravení své chyby.¹³¹

Jednou z hlavních otázek během předvolební kampaně *Die Linke* byla poměrně neobvyklá otázka „Komu patří město?“, čímž se strana snažila vyvolat otázku, zda-li město patří skutečně všem nebo pouze vyvoleným elitám. Tento typ předvolební kampaně se zdál být riskantní a ambiciózní, avšak nakonec se pro *Die Linke* ukázal jako úspěšný.¹³²

Straně rovněž pomohla nespokojenost SPD s koaličním partnerem CDU. Představitelé SPD před volbami prosazovali variantu opětovného spojení s *Die Linke*. Tento fakt mohl přinést straně nerozhodnuté voliče, kteří by nechtěli znovu volit stranu, jež by šla do opozice.¹³³

Shrnutí

AfD v Berlíně uspěla díky správně zacílené kampani na voliče v okrajových částech východního Berlína. Za úspěchem *Die Linke* v Berlíně stála riskantní, avšak dobře zacílená předvolební kampaň. Berlín představoval městské prostředí, ve kterém je *Die Linke* obecně silnější. *Die Linke* si udržovala dobré vztahy s ostatními levicovými subjekty a měla za sebou relativně úspěšné období v čele Berlína mezi lety 2002 a 2011.

5.4. Zemské volby v Braniborsku 2019

Úvod

Ve spolkové zemi Braniborsko držela dlouhou dobu dominantní pozici SPD. Ve třicetileté volební historii se vždy podařilo sociálním demokratům v Braniborsku zvítězit a sestavit vládu. V regionu zaznamenávaly úspěch i ostatní levicové subjekty, zejména pak

---

¹³¹ HEIMBACH, Tobias (2016). Siegreiche Linke hat nach Berlin noch Größeres vor. *Welt.de* [online], 18. září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158240098/Siegreiche-Linke-hat-nach-Berlin-noch-Groesseres-vor.html>

¹³² FISCHER, Alexander a Benjamin-Immanuel HOFF (2016). Berlin hat gewählt: Die Ergebnisse der Abgeordnetenhauswahl in Berlin am 18. Septmeber 2016 *Rosa Luxemburg Stiftung* [online], s.13-14, [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/wahlanalysen/RLS-Berlin-Wahl-9-2016.pdf

¹³³ FISCHER, Alexander a Benjamin-Immanuel HOFF (2016). Berlin hat gewählt: Die Ergebnisse der Abgeordnetenhauswahl in Berlin am 18. Septmeber 2016.

PDS (později *Die Linke*), jež několikrát obsadila druhé místo.¹³⁴ První zlomový bod přinesly zemské volby v roce 2014, ve kterých nově vzniklá AfD překvapila dvojciferným výsledkem přesahujícím 12 %. Naproti tomu *Die Linke* dosáhla ztráty téměř devíti procentních bodů v porovnání se zemskými volbami v roce 2009. Vítězná SPD zaznamenala pouze nepatrný úbytek hlasů.¹³⁵

5.4.1. Zemské volby 2019

Zemské volby v roce 2019 připadly na datum 1. září 2019. Mnohé průzkumy již dopředu předvídaly ohrožení do té doby dominantní pozice SPD.¹³⁶ Příčinou těchto obav byla vzestupující popularita AfD. Ta již dokázala porazit SPD v Braniborsku ve volbách do Evropského parlamentu v květnu téhož roku.¹³⁷

SPD v zemských volbách dokázala nakonec zvítězit před druhou AfD o necelé tři procentní body. V porovnání s posledními zemskými volbami však SPD ztratila šest procentních bodů. Druhá AfD zaznamenala nárůst o více než jedenáct procentních bodů. S větším odstupem pak skončila třetí CDU, následována *Die Grünen* a *Die Linke*. Zejména *Die Linke* utrpěla další volební porážku. Se ziskem 10,7 % pokračovala v klesajícím trendu nastoleném v roce 2014. Během deseti let ztratila *Die Linke* v Braniborsku více jak polovinu elektorátu.¹³⁸

Za vítěze braniborských voleb lze považovat AfD a *Die Grünen*. Mezi poražené lze zařadit SPD, CDU a zejména *Die Linke*.

---

¹³⁴ NEU, Viola (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Brandenburg am 01. September 2019: Endgültiges Wahlergebnis. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online] 2. září 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/einzeltitle/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-brandenburg-am-01-september-2019>

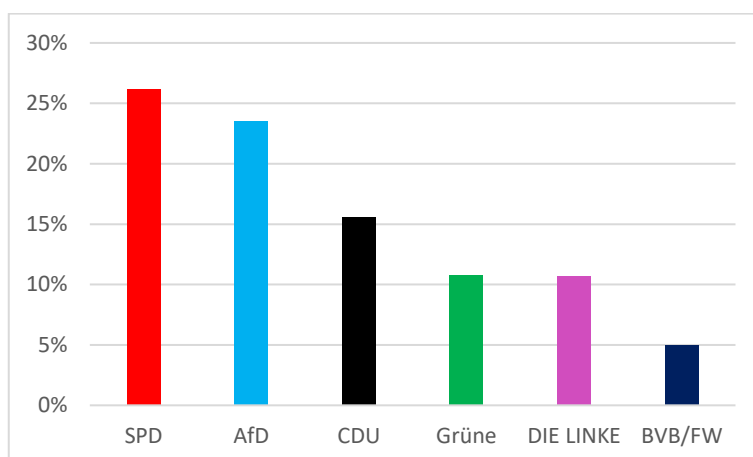
¹³⁵ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.41.

¹³⁶ Umfragen Brandenburg (2019). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/brandenburg.htm>

¹³⁷ Landtagswahlen in Brandenburg: Frust trotz Aufschwung. *Deutschlandfunk.de* [online]. 29 srpna 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/landtagswahlen-in-brandenburg-frust-trotz-aufschwung.724.de.html?dram:article_id=457592

¹³⁸ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.41.

Graf č. 5: Výsledky zemských voleb v Braniborsku 2019 (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

5.4.2. AfD v braniborských zemských volbách

AfD vstoupila do volební kampaně se sloganem „Získejte svou zemi zpět“. Strana se od začátku volební kampaně snažila získat na svoji stranu frustrované voliče.¹³⁹ Volební kampaň AfD byla považována za kontroverzní a provokativní. Strana například využila na své volební plakáty tvář bývalého spolkového kancléře, sociálního demokrata Willyho Brandta. Tento čin vyvolal vesměs negativní reakce napříč politickým spektrem. Vyvolané reakce ale v důsledku vedly ke zvýšení mediální popularity AfD. Strana rovněž navázala neoficiální spolupráci se sdružením *Zukunft Heimat*.¹⁴⁰ Sdružení *Zukunft Heimat* pořádalo pravidelné demonstrace proti vládní migrační a azylové politice. Dějištěm demonstrací bylo město Chotěbuz.¹⁴¹ Na těchto demonstracích vystupovali kandidáti AfD.¹⁴²

AfD skončila v braniborských zemských volbách na druhém místě za vítěznou SPD. Strana dokázala zmobilizovat více než sto tisíc bývalých nevoličů, čímž výrazně předčila ostatní strany. Straně se rovněž podařilo získat voliče ostatních stran a v absolutním součtu

¹³⁹ GERATZD, Daniel (2019). Parteien bei der Brandenburg-Wahl: Wahlprogramme auf einen Blick. *Merkur.de* [online]. 1. září 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.merkur.de/politik/parteien-bei-landtagswahl-brandenburg-wahlprogramme-im-ueberblick-zr-12838155.html>

¹⁴⁰ Budoucnost vlasti.

¹⁴¹ Druhé nejlidnatější město Braniborska.

¹⁴² Landtagswahlen in Brandenburg: Frust trotz Aufschwung. *Deutschlandfunk* [online]. 29. srpna 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/landtagswahlen-in-brandenburg-frust-trotz-aufschwung.724.de.html?dram:article_id=457592

si strana polepšila o 177 000 hlasů v porovnání s volbami v roce 2014.¹⁴³ Vyjma volebního obvodu *Potsdam I* dosáhla AfD v celém Braniborsku dvojciferného výsledku. Největší podpory dosáhla AfD na jihovýchodě Braniborska, kde se jí podařilo v pěti volebních obvodech¹⁴⁴ překonat hranici třiceti procent hlasů.¹⁴⁵

5.4.3. *Die Linke* v braniborských zemských volbách

Die Linke byla v Braniborsku již od roku 2004 součástí vládnoucí koalice. Strana zaznamenávala od roku 2009 klesající trend volební podpory. Vládnoucí koalice v Braniborsku zaznamenala rovněž pokles popularity a její podpora byla jedna z nejslabších mezi ostatními spolkovými zeměmi.¹⁴⁶

Die Linke skončila se ziskem 10,7 % na čtvrtém místě. Se ziskem pouhých deseti mandátů odešla strana po 15 letech do opozice. *Die Linke* zmobilizovala 13 000 nevoličů, čímž dosáhla výrazně nižších hodnot v porovnání s ostatními stranami. Naproti tomu ztratila více než 50 000 bývalých voličů na úkor ostatních stran.¹⁴⁷ Strana si udržela silnější pozici pouze v okresech poblíž Berlína. Největší ztráty pak *Die Linke* zaznamenala na jihozápadě Braniborska, kde většinou nezískala ani 10 %.¹⁴⁸

---

¹⁴³ Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Landtagswahl in Brandenburg am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/425876/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-brandenburg/>

¹⁴⁴ Jednalo se o volební obvody Spree-Neisse II, Oberspreewald-Lausitz I, Spree-Neisse I, Labe-Elster II a Oder-Spree II.

¹⁴⁵ NEU, Viola (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Brandenburg am 01. September 2019: Endgültiges Wahlergebnis. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online] 2. září 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/einzelartikel/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-brandenburg-am-01-september-2019>

¹⁴⁶ BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Brandenburg 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e. V.* [online]. s.8-13, [cit. 2021-02-03]. Dostupné z:

https://www.boell.de/sites/default/files/demokratie_gesellschaft_15_landtagswahl_brandenburg_2019.pdf

¹⁴⁷ Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Brandenburg am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/425847/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-landtagswahl-in-brandenburg/>

¹⁴⁸ Der Landeswahlleiter – Brandenburger Wahlergebnisse (2019). *Wahlergebnisse.brandenburg.de* [online; cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.wahlergebnisse.brandenburg.de/wahlen/LT2019/diagramUberblick.html>

Odliv elektorátu od *Die Linke* byl zapříčiněn zejména neschopností oslovit voliče v mladším a středním věku. Protestní voliče v mladém věku ztrácí strana zejména na úkor *Die Grünen*, ve středním věku pak na úkor AfD. Strana zaznamenala nejsilnější podporu mezi občany staršími šedesáti let. Přesto i v této věkové kategorii *Die Linke* zaznamenala pokles podpory, zejména na úkor SPD.¹⁴⁹

Shrnutí

AfD uspěla v Braniborsku díky provokativní kampani, jež měla za důsledek zmobilizování nespokojeného elektorátu. *Die Linke* v Braniborsku neuspěla zejména z důvodů slabé podpory do té doby vládnoucí koalice, jíž byla součástí.

5.5. Zemské volby v Sasku 2019

Úvod

V průběhu uplynulých téměř třiceti let vítězila v Sasku vždy s velkým náskokem CDU. Na druhém místě končila zprvu SPD, avšak od konce devadesátých let ji začala porážet protestní PDS, později *Die Linke*.¹⁵⁰ V čele zemské vlády stála vždy CDU, již se zejména v devadesátých letech dařilo sestavit jednobarevnou vládu. V novém tisíciletí pak byla k vládě přizvána většinou SPD, v jednom případě i FDP.¹⁵¹ První narušení této stability přinesly zemské volby v roce 2014, ve kterých kandidovala nově vzniklá AfD. AfD, jež těsně nepřekročila pětiprocentní klauzuli ve volbách do Spolkového sněmu o rok dříve, zaznamenala první výraznější úspěch právě v saských zemských volbách. Strana získala bezmála 10 % a první mandáty v zemském sněmu.¹⁵² Vývoj v následujících pěti letech pak dával tušit výraznému vzestupu volebních preferencí AfD v následujících zemských volbách v roce 2019.

---

¹⁴⁹ BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Brandenburg 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e.V.* [online] s.8-13, [cit. 2021-02-03]. Dostupné z:

https://www.boell.de/sites/default/files/demokratie_gesellschaft_15_landtagswahl_brandenburg_2019.pdf

¹⁵⁰ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.86-87.

¹⁵¹ Kabinette ab 1918 (2020). *Sachsen.de* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z:

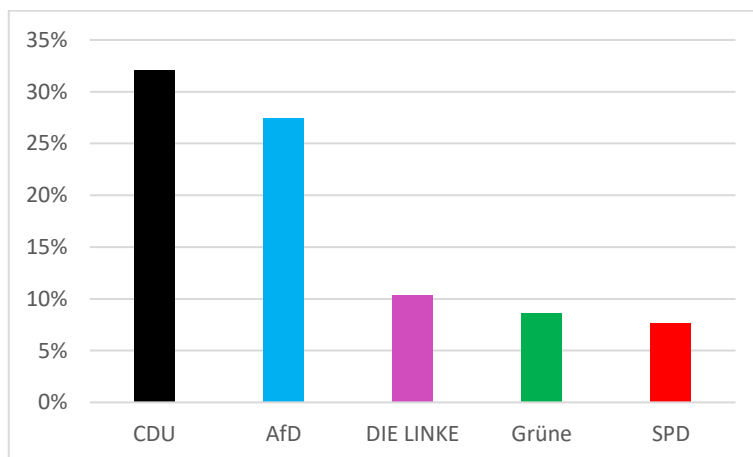
https://www.geschichte.sachsen.de/kabinette-ab-1918-6358.html?_cp=%7B%7D

¹⁵² Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.86.

5.5.1. Zemské volby v roce 2019

Saské zemské volby připadly na datum 1. září 2019. Vítězství opět dokázala uhájit CDU, byť s velkými ztrátami. Na druhém místě skončila dle očekávání AfD se ziskem 27,5 %. S velkým odstupem pak překročila pětiprocentní klauzuli *Die Linke* (10,4 %), *Die Grünen* (8,6 %) a SPD (7,7 %).¹⁵³ Předvolební průzkumy měly ve většině případů tendenci podhodnocovat výsledky CDU a AfD. Naopak *Die Linke* a *Die Grünen* měli v průzkumech přisuzované větší zisky, než byl jejich konečný výsledek.¹⁵⁴ Jediným a jasným vítězem saských voleb se stala AfD, jež si oproti posledním zemským volbám polepšila bezmála o 18 procentních bodů. Za zmínku stojí rovněž zvýšená volební účast, jež činila 66,6 %, což je o 17,4 procentních bodů více než v předchozích zemských volbách v roce 2014.¹⁵⁵

Graf č. 6: Výsledky zemských voleb v Sasku 2019 (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

¹⁵³Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.86.

¹⁵⁴Umfragen Sachsen (2019). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/sachsen.htm>

¹⁵⁵BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Sachsen 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e.V.* [online], s.3-4, [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: https://www.boell.de/sites/default/files/demokratie_gesellschaft_16_landtagswahl_sachsen_2019_korrigiert.pdf

5.5.2. AfD v saských zemských volbách

AfD získala v Sasku téměř 28 % a skončila na druhém místě za vítěznou CDU. Ambice strany však byly ještě vyšší, neboť AfD toužila navázat na úspěchy ze spolkových voleb 2017 a voleb do Evropského parlamentu 2019, ve nichž se AfD podařilo v Sasku zvítězit. Tohoto cíle se straně dosáhnout nepodařilo. Příčinou vítězství CDU byla popularita tehdejšího ministerského předsedy Saska, Michaela Kretschmera. Ačkoliv elektorát AfD měl tendenci být velmi kritický k představitelům CDU, v případě Kretschmera se jednalo o výjimku. S jeho prací byla spokojena více než polovina elektorátu AfD. Přesto však zaznamenala AfD v Sasku nejlepší volební výsledek v zemských volbách a potvrdila svoji velmi silnou pozici v této spolkové zemi.¹⁵⁶

Příčin úspěchu AfD bylo vícero. Strana postavila program za účelem zmobilizování protestních a frustrovaných voličů. AfD ve svém programu zacílila zejména na otázky vnitřní bezpečnosti, které hrály v zemských volbách významnou roli. Ostatní etablované strany cílily zejména na ekonomické otázky, které se však netěšily velkému zájmu ze strany veřejnosti. Dalším faktorem, jenž stál za úspěchem strany byla velmi silná pozice regionální AfD v Sasku. V rámci Saska pak AfD zaznamenala výrazné úspěchy zejména na východě, v oblasti Lužice. Lužice je považována nejen v rámci Saska za jeden z nejméně vyspělých a strukturálně slabých regionů. Situace v Lužici měla být ještě více umocněna ukončením povrchové těžby hnědého uhlí, což by mělo za následek výpadek mnoha pracovních míst. Elektorát ze strukturálně slabších a potenciálně ohrožených regionů měl tendenci více podporovat AfD.¹⁵⁷

AfD díky správně zacílenému volebnímu programu dokázala v Sasku zmobilizovat téměř čtvrt milionu nevoličů. Strana rovněž získala přibližně 150 000 voličů, kteří v předchozích zemských volbách hlasovali pro jinou stranu. Za zmínku stojí zejména

---

¹⁵⁶ NEU, Viola (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Sachsen am 1. September 2019. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online]. 2. září 2019, s.4, [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.kas.de/documents/252038/4521287/Wahlanalyse+-+Landtagswahl+in+Sachsen+2019.pdf/938a2f86-f0a8-c1e3-bda5-d34853e1a21e?t=1567493458160>

¹⁵⁷ Wer wählt die AfD und warum? *Deutsche Welle*. [online] 2. září 2019 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.dw.com/de/wer-w%C3%A4hlt-die-afd-und-warum/a-50259900>

migrace přibližně 80 000 voličů CDU na stranu AfD.¹⁵⁸ Díky výše uvedeným okolnostem byla AfD velmi úspěšná zejména v oblasti Lužice. V některých okresech, zejména v okolí města Görlitz¹⁵⁹ přesahovaly zisky strany 35 %. Nejslabší podpory v rámci Saska se pak AfD dostalo zejména v Lipsku, kde v některých okresech získala pouze 10-15 %.¹⁶⁰

5.5.3. *Die Linke* v saských zemských volbách

Die Linke obsadila v zemských volbách v Sasku třetí místo. Strana zaostala za vítěznou dvojicí CDU, AfD a získala 10,4 %. Proti předchozím zemským volbám dosáhla největších ztrát ze všech stran, přes osm procentních bodů.¹⁶¹

Straně se nepodařilo udržet si své stálé voliče ani přilákat nové skupiny voličů. *Die Linke* se zejména nedařilo oslovit mladé voliče, kteří upřednostnili *Die Grünen*. Představitelé CDU již před volbami vyloučili povolební spolupráci s *Die Linke*. Strana však na toto tvrzení nedokázala dostatečně zareagovat a zacílit na protestní voliče.¹⁶² *Die Linke* vstoupila do předvolebního klání s programem, jenž nesl název *Fortschritt und Zusammenhalt*.¹⁶³ Strana svůj volební program postavila na tématech, které se později ukázaly v kontextu voleb jako nepřilíživě důležité. Dominantním tématům voleb jako například bezpečnostní otázky či přistěhovalecká politika nevěnovala strana příliš mnoho pozornosti. *Die Linke* prosazovala otevřené hranice a vyzývala k solidaritě, čímž se připravila o možnost soupeřit o protestní elektorát s AfD. Dlouhodobým problémem *Die Linke* nejen na regionální

---

¹⁵⁸ Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Landtagswahl in Sachsen am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/323543/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-sachsen/>

¹⁵⁹ Žhořelec

¹⁶⁰ Landtagswahl-Der Sächsische Landtag (2019). *Landtag.sachsen.de* [online], s.6-7, [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://www.landtag.sachsen.de/dokumente/SLT_ZS_LK_6-19_mPW.pdf

¹⁶¹ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.86.

¹⁶² BETTENDORF, Selina (2019). Die Linke verliert ihren Status als Volkspartei des Ostens: Wählerwanderungen. *Tagesspiegel.de* [online]. 1. září 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/wahlergebnisse-fast-halbiert-die-linke-verliert-ihren-status-als-volkspartei-des-ostens/24967146.html>

¹⁶³ Pokrok a soudružnost.

úrovni byla neschopnost sestavit kandidátku v čele s charismatickým lídrem, jenž by dokázal vyzdvihnout sociální otázky a získat zpět voliče ze sociálně slabších regionů.¹⁶⁴

Die Linke dokázala zmobilizovat přibližně 22 000 bývalých nevoličů, nejméně ze všech stran, jež získaly mandáty v zemském sněmu. Ve vztahu k ostatním stranám pak *Die Linke* v absolutních číslech vždy ztratila, nejvíce na úkor AfD, CDU a *Die Grünen*.¹⁶⁵ Strana ztratila téměř polovinu mandátů, získala jich pouhých 14. V předchozích volbách v roce 2014 jich strana přitom získala 27. *Die Linke* získala pouze jeden přímý mandát ve volebním okrese *Leipzig 2*. Strana dosáhla úspěchů pouze poblíž větších měst, zejména v Lipsku, Drážďanech či Saské Kamenici, kde získala nadprůměrných 10-20 %. Strana měla naopak problémy oslovovat voliče mimo velká města, kde protestní hlasy sbírala AfD.¹⁶⁶

Shrnutí

AfD uspěla v Sasku díky dobře zacílené předvolební kampani s důrazem na sociálně slabší regiony. *Die Linke* v Sasku neuspěla z důvodu koncentrace na méně důležitá témata.

5.6. Zemské volby v Durynsku 2019

Úvod

Během uplynulých téměř 30 let dokázala vždy v Durynsku zvítězit CDU. Nejvýraznějších úspěchů dosáhla strana na přelomu tisíciletí, kdy se její zisky pohybovaly mezi 40-50 %. Druhé místo zprvu obsazovala SPD, avšak od voleb v roce 1999 ji začala porážet PDS, později *Die Linke*.¹⁶⁷ Až do roku 2014 stála v čele zemské vlády vždy CDU.

---

¹⁶⁴ BETTENDORF, Selina (2019). Die Linke verliert ihren Status als Volkspartei des Ostens: Wählerwanderungen. *Tagesspiegel.de* [online]. 1. září 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/wahlergebnisse-fast-halbiert-die-linke-verliert-ihren-status-als-volkspartei-des-ostens/24967146.html>

¹⁶⁵ Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Sachsen am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/323512/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-landtagswahl-in-sachsen/>

¹⁶⁶ Wer hat welche Direktmandate in Sachsen geholt? *MDR Sachsen* [online]. 2. září 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.mdr.de/sachsen/politik/wahlen/landtagswahl/wahlkreise-landtagswahl-sachsen-ausgezahlt-100.html>

¹⁶⁷ JANSON, Matthias (2019). Infografik: So hat Thüringen seit 1990 gewählt. *De.Statista.com* [online]. 28. října 2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://de.statista.com/infografik/19782/ergebnisse-der-landtagswahlen-in-thueringen/>

V jednom volebním vládla strana nadpoloviční většinou sama, ostatní volební období vládla zejména s SPD, případně FDP. Změnu přinesly zemské volby v roce 2014, které ovlivnilo několik zásadních faktorů. Prvním z nich byl výrazný neúspěch SPD, jenž znemožnil CDU pokračovat ve stávající koalici. Dalším faktorem byl poměrně výrazný úspěch AfD, která získala pouze o jedno křeslo méně než SPD. Díky výše zmíněným okolnostem došlo ke vzniku poměrně netradiční koalice vedenou *Die Linke*, doplněnou o SPD a *Die Grünen*.¹⁶⁸

5.6.1. Zemské volby v roce 2019

Zemské volby v Durynsku připadly na 27. října 2019. Poprvé bezmála po 30 letech nedokázala v Durynsku zvítězit CDU. Vítězství připadlo se ziskem 31 % *Die Linke*. Na druhém místě skončila AfD se ziskem 23,1 % skončila AfD. Dosavadní lídr CDU skončila se ziskem 21,8 % až na třetím místě. S velkým odstupem pak těsně skončili nad hranicí pětiprocentní klauzule SPD, *Die Grünen* a FDP.¹⁶⁹ Předvolební průzkumy předpokládaly vítězství *Die Linke*, avšak s nižším výsledkem. Průzkumy rovněž předpovídaly těsnější souboji o druhé místo mezi AfD a CDU.¹⁷⁰ Za vítěze voleb lze považovat *Die Linke*, která si připsala historický úspěch a své první vítězství v zemských volbách. Velký úspěch zaznamenala rovněž AfD, které se podařilo zdvojnásobit svůj předchozí volební výsledek z roku 2014. Mezi poražené lze zařadit jednoznačně CDU, již se poprvé od roku 1990 nepodařilo v Durynsku zvítězit a propadla se až na třetí místo.

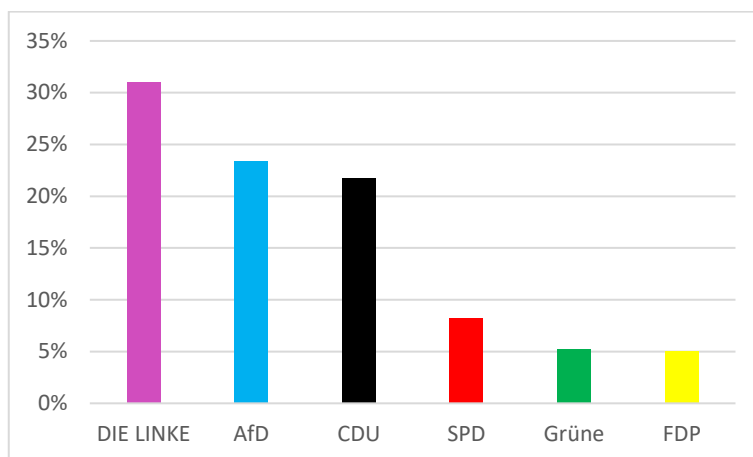
---

¹⁶⁸ German leftists agree historic deal to rule in Thuringia (2014). *BBC News* [online]. 20. listopadu 2014 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30124725>

¹⁶⁹ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.97.

¹⁷⁰ Umfragen Thüringen (2019). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <http://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/thueringen.htm>

Graf č. 7: Výsledky zemských voleb v Durynsku 2019 (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de. Zpracování provedeno autorem.

5.6.2. AfD v durynských zemských volbách

AfD skončila v zemských volbách v Durynsku na druhém místě za vítěznou *Die Linke*. Strana dokázala svůj výsledek z předchozích durynských voleb více než zdvojnásobit. Se ziskem 23,4 % si od posledních zemských voleb polepšila bezmála o 13 procentních bodů.¹⁷¹

Za svůj úspěch vděčí AfD zejména schopnosti stále oslovovat nespokojené voliče a bývalé nevoliče. Ačkoliv v roce 2019 nedosahovala migrační krize takové intenzity jako například v roce 2016, patřily otázky migrace a vnitřní bezpečnosti mezi jedny z důležitých aspektů durynských voleb. Elektorát AfD vyjadřoval obavy ze zvýšení kriminality, vlivu islámu či ztráty německé kultury. Naproti tomu pouze malá část elektorátu AfD vyjádřila znepokojení ze změny klimatu. Strana tak díky správně cílenému programu dokázala jako jediná oslovit nespokojenou část obyvatelstva ze strukturálně slabších regionů.¹⁷²

AfD dokázala oslovit přes 35 000 bývalých voličů CDU, což lze chápat jako vyjádření nesouhlasu s politikou kancléřky Angely Merkelové. Straně se rovněž podařilo získat i značné množství bývalých voličů vítězné *Die Linke*. V porovnání s ostatními

¹⁷¹ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.97.

¹⁷² NEU, Viola a Sabine POKORNY (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online], 28. října 2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.kas.de/cs/einzeltitel/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-thueringen-am-27-oktober-2019>

stranami dokázala AfD zmobilizovat nejvíce bývalých nevoličů, přes 75 000.¹⁷³ ¹⁷⁴Tato skutečnost potvrzuje fakt, že vyšší volební účast má pozitivní vliv na výsledek AfD. Volební účast dosáhla hodnot o 12,4 procentních bodů vyšších než v předchozích zemských volbách.¹⁷⁵

Volební podpora AfD v Durynsku se příliš nelišila napříč jednotlivými částmi spolkové země. Strana si vedla nejlépe ve volebních okresech *Gera II* a *Altenburger Land I* na východě Durynska, kde se její zisky blížily k 30 %. Velmi podobných výsledků však AfD dosáhla i v některých okresech na severu či jihu Durynska. Strana zpravidla zaznamenává slabší volební výsledky v městském prostředí, což se potvrdilo i během durynských voleb. AfD dosáhla nejslabších výsledků ve městech *Jena*, *Erfurt* a *Weimar*. I v těchto volebních okresech však strana dosáhla na dvojciferný volební výsledek.¹⁷⁶

5.6.3. *Die Linke* v durynských zemských volbách

Die Linke dosáhla v zemských volbách v Durynsku historického úspěchu. Straně se podařilo porazit do té doby dominantní CDU a zvítězit. *Die Linke* získala 31 %, čímž si polepšila o téměř tři procentní body proti předchozím volbám.¹⁷⁷ *Die Linke* těžila zejména z výrazného propadu volebních výsledků CDU.¹⁷⁸

Die Linke stála v čele zemské vlády již od roku 2014, kdy vytvořila koalici s SPD a *Die Grünen*. Během těchto pěti let si kabinet vedený Bodem Ramelowem získal oblibu i napříč voliči většiny ostatních stran. Podle předvolebních průzkumů společnosti *Infratest dimap* bylo s jeho prací za uplynulých pět let spokojeno téměř 70 % dotázaných. Ramelow se těšil podpory přesahující 85 % u voličů *Die Linke*, SPD i *Die Grünen*. Rovněž

---

¹⁷³ BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Thüringen 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e.V.* [online], s.10, [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.boell.de/sites/default/files/2019-10/hbs%20Schnellanalyse%20Th%C3%BCringen%20aktualisiert.pdf>

¹⁷⁴ Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/568566/umfrage/waehlerwanderung-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-thueringen/>

¹⁷⁵ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.97.

¹⁷⁶ NEU, Viola a Sabine POKORNY (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online], 28. října 2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.kas.de/cs/einzeltitel/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-thueringen-am-27-oktober-2019>

¹⁷⁷ Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter*, s.97.

¹⁷⁸ Landtagswahl Thüringen 2019 (2019). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2019-10-27-LT-DE-TH/>

60 % příznivců opoziční CDU bylo spokojeno s osobou Ramelowa v čele Durynska. Slabší podpory dosáhl Ramelow pouze u příznivců AfD. Spokojenost se zemskou vládou pak dosahovala téměř 60 %. Jednalo se o nejlepší výsledek z hlediska popularity za uplynulých 20 let.¹⁷⁹

Die Linke v Durynsku rovněž ztratila postavení protestní strany, což paradoxně pomohlo straně k lepším výsledkům. Více než dvě třetiny elektorátu *Die Linke* volilo stranu z přesvědčení pro svoji stranu. V jiných spolkových zemích volila většina elektorátu *Die Linke* z důvodu zklamání z ostatních stran. Obecným problémem *Die Linke* ve většině ostatních spolkových zemí byla ztráta elektorátu nad 65 let zejména na úkor CDU. Durynská *Die Linke* šla proti proudu, neboť si dokázala v této voličské skupině naopak polepšit.¹⁸⁰

Die Linke sice ztratila přibližně 16 000 voličů na úkor AfD, avšak podařilo se jí na svoji stranu získat přibližně 52 000 bývalých voličů CDU, SPD a *Die Grünen*. Straně se podařilo zmobilizovat přibližně stejné množství bývalých nevoličů.¹⁸¹ V žádné jiné spolkové zemi se *Die Linke* tolik nevoličů získat nepovedlo, což lze považovat za jednu z hlavních příčin neúspěchu.

Die Linke zaznamenala obzvláště vysoké zisky, blížíci se 40 % ve volebních obvodech *Suhl/Schmalkalden-Meiningen IV, Jena I, Jena II, Weimar II* a *Eichsfeld II*. Straně se až na výjimky podařilo dosáhnout solidních výsledků napříč celým Durynskem. Ve většině ostatních spolkových zemí přitom byla *Die Linke* úspěšná pouze ve velkých městech a nejbližším okolí.¹⁸²

---

¹⁷⁹ Landtagswahl Thüringen 2019 (2019). *Wahl.tagesschau* [online; 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2019-10-27-LT-DE-TH/umfrage-aktuellethemen.shtml>

¹⁸⁰ Landtagswahl Thüringen 2019: Umfragen zur Linkspartei (2019). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2019-10-27-LT-DE-TH/umfrage-linkspartei.shtml>

¹⁸¹ Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/568542/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linkspartei-bei-der-landtagswahl-in-thueringen/>

¹⁸² NEU, Viola a Sabine POKORNY (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online], 28. října 2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.kas.de/cs/einzelartikel/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-thueringen-am-27-oktober-2019>

Shrnutí

AfD v Durynsku uspěla díky programu zacílenému na nespokojené voliče ostatních stran. *Die Linke* v Durynsku uspěla díky popularitě předchozí zemské vlády, v jejímž čele stála.

5.7. Komparativní analýza volebních výsledků AfD a *Die Linke*

Úvod

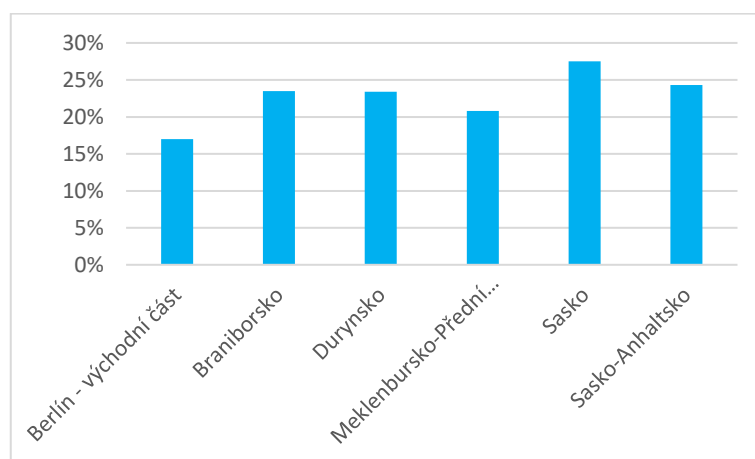
AfD i *Die Linke* zaznamenaly v zemských volbách odlišné výsledky. V následující kapitole dojde ke shrnutí volebních výsledků obou zkoumaných stran. V této kapitole dojde i k verifikaci, případně falsifikaci hypotézy H2, týkající se mobilizace bývalých nevoličů. Rovněž se budu zabývat hypotézami H1 (rozložení protestního potenciálu AfD a *Die Linke*) a H3 (nerovnoměrných volebních výsledků), jež budou však zároveň podpořeny v následující kapitole.

5.7.1. AfD

AfD dokázala ve všech výše uvedených spolkových zemích zaznamenat úspěchy. S výjimkou Berlína získala strana ve všech ostatních spolkových zemích stabilní podporu přesahující 20 %. Straně se podařilo ve všech spolkových zemích s výjimkou Berlína skončit na druhém místě. V případě AfD tak byly volební výsledky v jednotlivých spolkových zemích poměrně vyrovnané. Pohybovaly se v rozmezí od 17 % ve východním Berlíně po 27,5 % v Sasku. Strana v žádné spolkové zemi výrazněji nepropadla. Na druhou stranu se jí na rozdíl od *Die Linke* nepodařilo ani v žádné spolkové zemi zvítězit.

Graf č. 8: Výsledky AfD v jednotlivých zemských volbách v letech 2016-2019

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; berlin.de. Zpracování provedeno autorem.

AfD v zemských volbách akcentovala zejména federální témata jako azylová či bezpečnostní politika. Z analýzy volebních programů v úvodní části práce je patrný skeptický postoj AfD k těmto tématům. To mělo za důsledek mobilizaci zejména frustrovaných voličů, vyjadřujících obavy o budoucí vývoj ve Spolkové republice. V porovnání s ostatními stranami se AfD velmi málo zaměřovala na témata týkající se pouze daného spolkové země. Díky tomu mobilizovala podobný elektorát ve všech spolkových zemích.

V konkrétní spolkové zemi se pak strana velmi často zaměřovala na témata, trápící strukturálně slabší regiony. Ve strukturálně slabších regionech strana získávala nejlepší výsledky v rámci celé spolkové země. Naopak výrazně slabších výsledků dosahovala AfD v městském prostředí.

Vyrovnané výsledky byly rovněž zapříčiněny stabilní opoziční pozicí AfD napříč jednotlivými spolkovými zeměmi. Preference strany tak nemohly být ovlivněny vládní participací jako tomu bylo například u *Die Linke* v Durynsku.

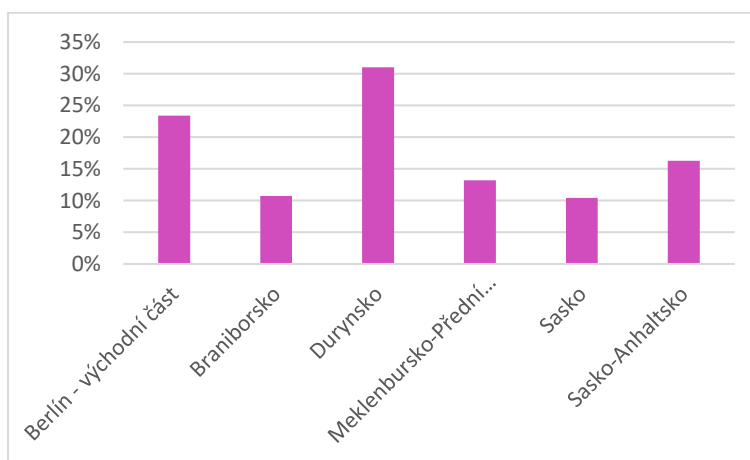
AfD byla většinou velmi úspěšná u voličů věkové kategorie 35-59 let, manuálně pracujících se středním či nižším dosaženým vzděláním. Strana byla rovněž poměrně úspěšná u nezaměstnaných osob. Naopak se straně nepodařilo uspět u státních zaměstnanců a osob v důchodovém věku. AfD dosahovala vyšší podpory u osob bez náboženského vyznání. Její elektorát velmi často vyjadřoval nespokojenost se současnou politickou situací,

nebyl spokojen s kvalitou života v porovnání se západním Německem a vyjadřoval obavy o budoucí vývoj ve Spolkové republice.¹⁸³

5.7.2. *Die Linke*

Die Linke na rozdíl od *AfD* zaznamenala výrazně odlišné výsledky v jednotlivých spolkových zemích. Straně se podařilo se ziskem 31 % zvítězit v Durynsku. Vítězství si *Die Linke* přispala i ve východní části Berlína.¹⁸⁴ Naproti tomu v Braniborsku a Sasku strana výrazně propadla a její výsledek byl o více než 20 procentních bodů horší než v Durynsku. *AfD* dosáhla v každých zemských volbách na druhé nebo třetí místo. V případě *Die Linke* se rozpětí pohybovalo od prvního místa v Durynsku a východním Berlíně až po páté místo v Braniborsku. Strana se tak na rozdíl od *AfD* potýká s rozdílem popularity napříč jednotlivými spolkovými zeměmi. V Durynsku a Berlíně *Die Linke* uspěla díky popularitě tamějších organizací. Ve zbývajících spolkových zemích však strana skončila zejména po vzniku protestní *AfD* v zastínění.

Graf č. 9: Výsledky *Die Linke* v jednotlivých zemských volbách v letech 2016-2019

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; berlin.de. Zpracování provedeno autorem.

Die Linke kladla ve svých předvolebních kampaních důraz zejména na sociální otázky. Z analýzy volebních programů v úvodní části práce je patrný důraz, jenž strana

¹⁸³ PFAHL-TRAUGHBER, Armin (2017). Wer wählt warum die *AfD*? *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-4-27]. Dostupné z:

<https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopulismus/248916/wer-waehlt-warum-die-afd>

¹⁸⁴ Volební obvody Berlín Lichtenberg, Marzahn – Hellersdorf, Pankow, Treptow-Köpenick a část obvodů Friedrichshain – Kreuzberg a Mitte.

kladla na sociálně slabší část elektorátu. *Die Linke* dlouhodobě dosahovala obstojných volebních výsledků zejména díky sociálnímu programu. V analyzovaných zemských volbách ale velmi často dominovala témata federální politiky jako azylová či vnitřní bezpečnost, jimž *Die Linke* věnovala menší pozornost. Strana tak ve většině spolkových zemí nedokázala dostatečně přizpůsobit volební program aktuálním otázkám a velmi často se nacházela ve stínu výraznější AfD.

Die Linke se v neúspěšných oblastech potýkala s vícero problémy. Strana ztratila svoje dominantní postavení protestní východoněmecké strany, které získala v devadesátých letech její předchůdkyně PDS. *Die Linke* se potýkala s odlivem elektorátu napříč všemi věkovými kategoriemi, nejvíce však ve věkové kategorii 65+. Strana ztrácela nejvíce voličů na úkor AfD, v menší míře pak na úkor *Die Grünen*.

Zcela odlišnou situaci zažila *Die Linke* v Durynsku a částečně v Berlíně, kde zaznamenala úspěšné volby. Straně se podařilo v Durynsku zvítězit, čímž dosáhla historického úspěchu. *Die Linke* v Durynsku těžila zejména z předchozího volebního období, kdy stála v čele spolkové země. Kabinet se těšil výrazné podpory i ze strany elektorátu většiny ostatních stran. Podobná situace nastala zejména ve východním Berlíně, kde strana rovněž částečně těžila z některých úspěšných kroků během jejího dřívějšího spoluvládnutí.

Die Linke i přes výrazné ztráty zůstala ve většině nových spolkových zemí nejsilnější u voličů v důchodovém věku, s vyšším dosaženým vzděláním, avšak s nižšími příjmy. Strana naopak nebyla neúspěšná u živnostníků a mladších osob.¹⁸⁵ *Die Linke* se ve většině nových spolkových zemí potýká se stárnoucím elektorátem, jenž není zatím schopna nahradit levicovými voliči v mladším věku.

---

¹⁸⁵ STEFFEN, Tilman a Sascha VENOHR (2017). Linken-Wähler: Partei der Überzeugungstäter. *Zeit* [online], 10. června 2017, [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-06/linke-waehler-partei-yougov-durchschnitt>

Tabulka č. 1: Volební výsledky AfD a *Die Linke* ve zpracovaných zemských volbách porovnané se ziskem z předcházejících zemských voleb.

Spolková země	Berlín- východní část ¹⁸⁶	Braniborsko	Durynsko	Meklenbursko- Přední Pomořansko	Sasko	Sasko- Anhaltsko
AfD volby 2016/19	14,2 %	23,5 %	23,4 %	20,8 %	27,5 %	24,3 %
Změna proti předcházejícím volbám	⁻¹⁸⁷	+11,3 %	+12,8 %	⁻¹⁸⁸	+17,8 %	⁻¹⁸⁹
<i>Die Linke</i> volby 2016/19	15,6 %	10,7 %	31,0 %	13,2 %	10,4 %	16,3 %
Změna proti předcházejícím volbám	+3,9 %	-7,9 %	+2,8 %	-5,2 %	-8,5 %	-7,4 %

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de; berlin.de. Zpracování provedeno autorem.

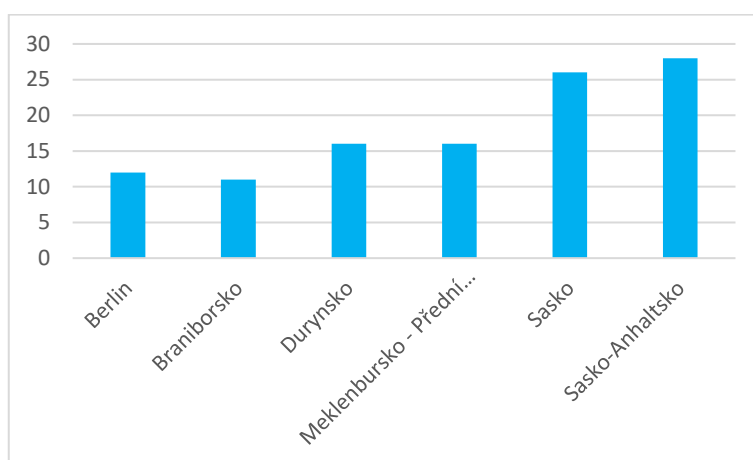
¹⁸⁶ Volební obvody Berlín Lichtenberg, Marzahn – Hellersdorf, Pankow, Treptow-Köpenick a část obvodů Friedrichshain – Kreuzberg a Mitte.

¹⁸⁷ Strana v předcházejících volbách nekandidovala.

¹⁸⁸ Strana v předcházejících volbách nekandidovala.

¹⁸⁹ Strana v předcházejících volbách nekandidovala.

Graf č. 10: Volatilita elektorátu Die Linke na stranu AfD v jednotlivých zemských volbách (saldo, v tis.). Zpracováno portálem de.statista.com.¹⁹⁰

Zdroj: de.statista.com. Zpracování provedeno autorem.

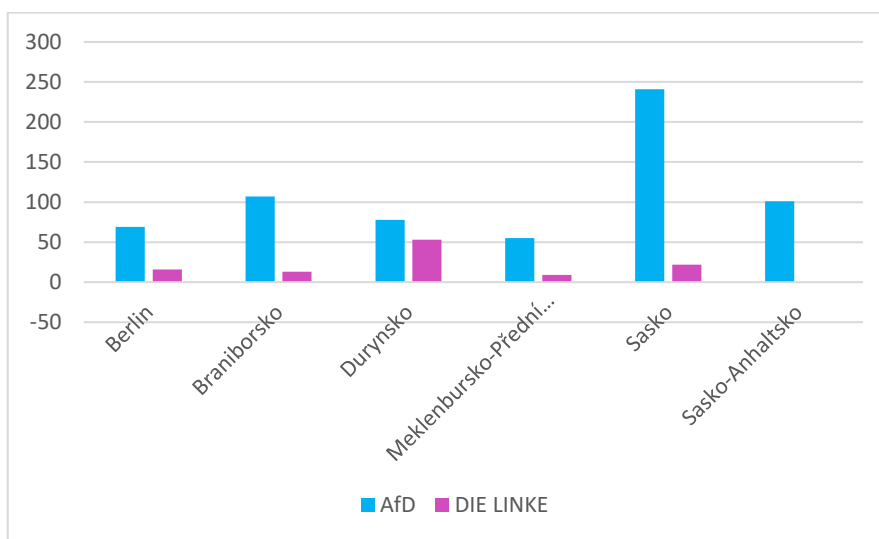
5.7.3. Mobilizace nevoličů – faktor úspěchu

AfD dokázala v každých výše popsaných zemských volbách zmobilizovat více bývalých nevoličů než *Die Linke*. Hodnoty AfD se pohybovaly od 55 000 bývalých nevoličů v Meklenbursku–Předním Pomořansku po 241 000 v Sasku. Strana dokázala ve všech analyzovaných zemských volbách získat nejvíce nového elektorátu z řad bývalých nevoličů, nikoliv od konkurenčních politických stran. Na základě těchto okolností lze tvrdit, že výsledkům AfD pomáhala vyšší volební účast.

Die Linke dokázala mobilizovat výrazně méně nevoličů než AfD. *Die Linke* dokázala přesáhnout hranici zisku 50 000 bývalých nevoličů pouze v Durynsku. V Durynsku však *Die Linke* zvítězila. I přesto v souboji o nevoliče s AfD prohrála. V ostatních spolkových zemích se hodnoty pohybovaly do 22 000. Neschopnost mobilizovat nevoliče je u protestní strany, jakou se *Die Linke* prezentuje, jednou z příčin horších výsledků a ztráty na úkor AfD.

¹⁹⁰ Vzhledem k absenci přesných dat pracují statistiky s odhadem „migračního toku“ mezi jednotlivými stranami. Údaje jsou založeny na oficiálních statistikách, reprezentativních předvolebních průzkumech, průzkumech v den voleb, jakož i na základě předběžného sčítání v den voleb. Při migraci voličů se berou v úvahu jak současní i bývalí nevoliči, tak změny ve složení voličů. To se týká voličů, jenž se odstěhovali, případně přistěhovali či prvovoličů a zesnulých bývalých voličů.

Graf č. 11: Mobilizace bývalých nevoličů v jednotlivých zemských volbách (saldo, v tis). Zpracováno portálem de.statista.com.¹⁹¹

Zdroj: de.statista.com. Zpracování provedeno autorem

Na základě uvedených údajů verifikuji hypotézu H2, jež předpokládala větší mobilizaci bývalých nevoličů ze strany AfD.

V zemských volbách začala *Die Linke* po roce 2013, tedy po vzniku AfD výrazněji ztrácet na podpoře. Z grafu průměrných výsledků zemských voleb ve východním Německu v daném roce (viz příloha č. 6) je patrný pokles preferencí *Die Linke* a stabilní vzestup AfD. *Die Linke* ztratila během zemských voleb 2016 a 2019 nejvíce voličů na úkor AfD v každé popisované spolkové zemi s výjimkou Braniborska.

6 Volby do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019

Z důvodu podpoření hypotéz H1, týkající se rozložení protestního potenciálu a H3, týkající se nerovnoměrných volebních výsledků obou stran, dojde v následujících kapitolách

¹⁹¹ Konečný počet získaných nebo ztracených nevoličů je výsledkem rozdílu mezi součtem kladných a záporných položek (saldo). Vzhledem k absenci přesných dat pracují statistiky s odhadem „migračního toku“ mezi jednotlivými stranami. Údaje jsou založeny na oficiálních statistikách, reprezentativních předvolebních průzkumech, průzkumech v den voleb, jakož i na základě předběžného sčítání v den voleb. Při migraci voličů se berou v úvahu jak současní i bývalí nevoliči, tak změny ve složení voličů. To se týká voličů, jenž se odstěhovali, případně přistěhovali či prvovoličů a zesnulých bývalých voličů.

ke stručnému souhrnu volebních výsledků AfD a *Die Linke* ve volbách do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019.

6.1. Postavení *Alternative für Deutschland* ve volbách do Spolkového sněmu 2017

AfD ve volbách do Spolkového sněmu v roce 2013 těsně nepřekročila potřebnou pětiprocentní klauzuli a následující dva roky panovala určitá nejistota ohledně její budoucí existence.¹⁹² Změna přišla v létě 2015, kdy se migrační a azylová politika staly hlavními tématy v německé společnosti a politice.

Volby do Spolkového sněmu se konaly 24. září 2017. Straně se v rámci celé Spolkové republiky podařilo získat o čtyři miliony hlasů více než ve volbách v roce 2013. AfD získala značné množství bývalých voličů CDU a podařilo se ji zmobilizovat přes milion bývalých nevoličů, čímž značně převýšila ostatní strany.¹⁹³ Výrazný úspěch zaznamenala ve spolkových zemích východního Německa. Zde je možno sledovat odlišnost, neboť v předcházejících spolkových volbách v roce 2013 dosahovala AfD vyrovnaných výsledků v rámci celé Spolkové republiky.¹⁹⁴ V západních zemích dosáhla strana většinou jednociferného výsledku. Ve všech východních spolkových zemích skončila AfD na druhém místě, s výjimkou Saska, kde dokázala porazit i křesťanské demokraty a zvítězit.¹⁹⁵

---

¹⁹² NEU, Viola a Sabine POKORNY (2017). Bundestagswahl in Deutschland am 24. September 2017: Wahlanalyse; vorläufiges Ergebnis. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online], s.3, [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=2ae8d3b4-37e1-41bc-8108-4a0d71d7d191&groupId=252038

¹⁹³ Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/753486/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-bundestagswahl/>

¹⁹⁴ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s. 84-85

¹⁹⁵ NEU, Viola a Sabine POKORNY (2017). Bundestagswahl in Deutschland am 24. September 2017: Wahlanalyse; vorläufiges Ergebnis, s.17-18.

6.2. Postavení *Die Linke* ve volbách do Spolkového sněmu 2017

Die Linke získala ve federálních volbách v roce 2013 necelých devět procent stala se třetí nejsilnější stranou a opozičním lídrem.¹⁹⁶

Ve volbách v roce 2017 získala strana v rámci celé Spolkové republiky přibližně o 450 000 hlasů více než v roce 2013. Podařilo se jí získat na svoji stranu 430 000 bývalých voličů SPD a 270 000 nevoličů. Na druhé straně ale ztratila 400 000 voličů ve prospěch AfD.¹⁹⁷

Podobně jako AfD byla i *Die Linke* silnější ve východních spolkových zemích, avšak zde zaznamenala rovněž největší ztráty. Příčinou ztrát bylo zejména posílení konkurenční protestní strany v podobě AfD. *Die Linke* zůstala tradičně velmi úspěšná ve východním Berlíně, kde získala 4 z 5 přímých mandátů. Naopak výraznějšího propadu strana zažila ve spolkové zemi Sasko-Anhaltsko a Durynsko.¹⁹⁸

6.3. Zhodnocení volebních výsledků AfD a *Die Linke* ve spolkových volbách 2017

Jak AfD, tak *Die Linke* dokázaly posílit oproti volbám v roce 2013. V případě *Die Linke* však došlo k posílení pouze v západním Německu.¹⁹⁹ Obě tyto strany dokázaly odebrat hlasy vládnoucím stranám.²⁰⁰ Zatímco *Die Linke* získala hlasy zejména na úkor vládní SPD, AfD dokázala získat na svoji téměř milion voličů CDU. Rozdíl však lze pozorovat v mobilizaci bývalých nevoličů. *Die Linke* v tomto směru výrazně zaostala, neboť

---

¹⁹⁶ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s.82.

¹⁹⁷ Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017). *De.statista.com* [online; 2021-04-06]. Dostupné z:

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/753471/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-bundestagswahl/>

¹⁹⁸ NEU, Viola a Sabine POKORNY (2017). Bundestagswahl in Deutschland am 24. September 2017: Wahlanalyse; vorläufiges Ergebnis, s.19.

¹⁹⁹ Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter*, s.18-19.

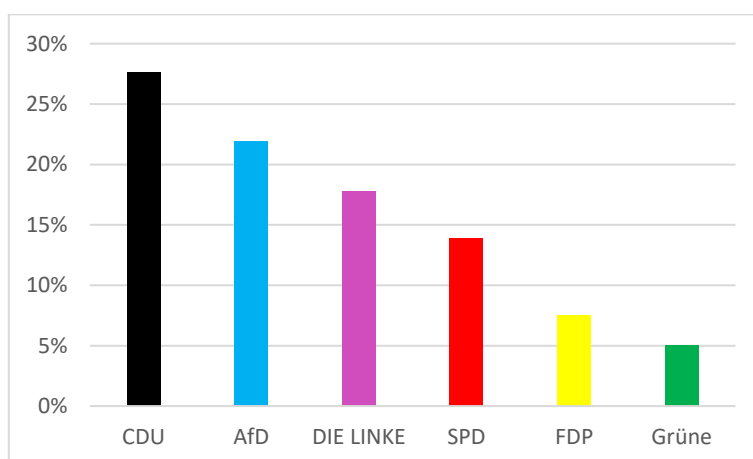
²⁰⁰ CDU, SPD

se ji podařilo zmobilizovat pouze přibližně čtvrtinu nevoličů oproti AfD. *Die Linke* naopak ztratila 400 000 voličů ve prospěch AfD.^{201 202}

V pomyslném souboji těchto dvou stran ve volbách 2017 se vítězem stala AfD. Ačkoliv předvolební kampaň *Die Linke* byla hodnocena pozitivně, zůstala v zastínění ještě lépe cílené kampaně AfD. *Die Linke* ve své kampani cílila zejména na sociální otázky, které ovšem v těchto volbách nehrály tak zásadní roli jako v roce 2013. Naopak AfD postavila svoji kampaň na otázce přistěhovalecké politiky, jež měla ve spolkových volbách dominantní postavení. Protestní hlasy tak na svou stranu získala zejména AfD, které bezesporu pomohlo posílení v zemských volbách v roce 2016. *Die Linke* zůstala silná pouze ve východním Berlíně. Ve zbývajících spolkových zemích východního Německa zaznamenala propočetní ztráty zejména na úkor AfD.

Graf č. 12: Výsledky voleb do Spolkového sněmu v roce 2017 ve Východním Německu (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de. Zpracování provedeno autorem

²⁰¹ Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017).

²⁰² Wählerwanderung von und zu der AfD bei der bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017).

Tabulka č. 2: Procentuální zisky AfD a *Die Linke* ve východních spolkových zemích ve volbách do Spolkového sněmu 2017 v porovnání se spolkovými volbami v roce 2013.

Spolková země	Berlín-východní část ²⁰³	Braniborsko	Durynsko	Meklenbursko-Přední Pomořansko	Sasko	Sasko-Anhaltsko
AfD volby 2017	14,8 %	20,2 %	22,7 %	18,6 %	27,0 %	19,6 %
Změna proti volbám 2013	+9,7 %	+14,2 %	+16,5 %	+13,0 %	+20,2 %	+15,4 %
Die Linke volby 2017	26,1 %	17,2 %	16,9 %	17,8 %	16,1 %	17,7 %
Změna proti volbám 2013	-3,4 %	-5,2 %	-6,5 %	-3,7 %	-3,9 %	-6,2 %

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de. Zpracování provedeno autorem

Die Linke si až do vzniku AfD v roce 2013 držela pozici dominantní východoněmecké protestní strany. Již ve volbách do Spolkového sněmu v roce 2013 ztratila strana na úkor AfD 340 000 voličů.²⁰⁴ O čtyři roky později pak ztratila dalších 400 000 voličů.²⁰⁵ Elektorát *Die Linke* i AfD se stavil nejskeptičtěji k politické i ekonomicko-sociální situaci.²⁰⁶

²⁰³ Volební obvody Berlín Lichtenberg, Marzahn – Hellersdorf, Pankow, Treptow-Köpenick a část obvodů Friedrichshain – Kreuzberg a Mitte.

²⁰⁴ Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Bundestagswahl am 22. September 2013 (2013). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/702256/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-bundestagswahl/>

²⁰⁵ Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/753486/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-bundestagswahl/>

²⁰⁶ NEU, Viola a Sabine POKORNY (2017). Bundestagswahl in Deutschland am 24. September 2017: Wahlanalyse; vorläufiges Ergebnis, s.7-10.

Tabulka č. 3: předvolební průzkum *Infratest dimap* ukazující vyšší míru nespokojenosti elektorátu AfD a *Die Linke* k jednotlivým otázkám. Průzkum byl prováděn před volbami do Spolkového sněmu v roce 2017.^{207 208}

209

% elektorátu	AfD	<i>Die Linke</i>	Aritmetický průměr hodnot ostatních stran ²¹⁰
Nehlasovalo pro svoji stranu z přesvědčení, ale z důvodů zklamání ostatními	61 %	39 %	23 %
Považovalo svoji ekonomickou situaci za neuspokojivou	26 %	24 %	11 %
Nebylo spokojeno s fungováním demokracie v SRN	80 %	38 %	21 %
Nebylo spokojeno s politikou kancléřkou Angely Merkelové	88 %	65 %	26 %

Zdroj: Infratest-dimap.de, tagesschau.de Zpracování provedeno autorem

Na základě celé práce, podpořené výše znázorněnou tabulkou jsem přesvědčen, že hypotézu H1 týkající se rozložení protestního potenciálu mezi AfD a *Die Linke* lze verifikovat.

6.4. Volby do Evropského parlamentu 2019

Volby do Evropského parlamentu se ve Spolkové republice konaly 26. května 2019. Ve východním Německu dosáhla AfD v evropských volbách zisku 21,1 % skončila na druhém místě těsně za vítěznou CDU. Strana si ve východním Německu polepšila oproti

²⁰⁷ Bundestagswahl 2017: Umfragen Lage in Deutschland (2017). *Wahl.tagesschau* [online; 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-gesellschaft.shtml>

²⁰⁸ Bundestagswahl 2017: Umfragen Bewertung der Regierung (2017). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-regierung.shtml>

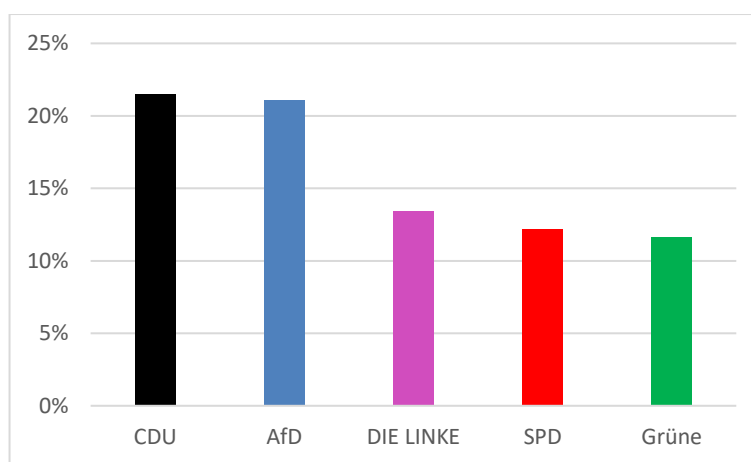
²⁰⁹ Bundestagswahl 2017: Das wichtigste im Überblick (2017). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-aktuellthemen.shtml>

²¹⁰ CDU/CSU, SPD, FDP, *Die Grünen*.

minulým evropským volbám o téměř 13 %. V rámci spolkových zemí dosáhla AfD nejvyššího výsledku, 25,3 % v Sasku.²¹¹

Die Linke získala v evropských volbách 2019 ve východním Německu 13,4 %. Strana si oproti předešlým evropským volbám pohoršila o bezmála 8 %. *Die Linke* dosáhla nejvyššího výsledku ve východním Berlíně, kde získala 18,3 %.²¹²

Graf č. 13: Výsledky voleb do Evropského parlamentu 2019 ve Východním Německu (zobrazeny strany se ziskem <5 %)

Zdroj: Bundeswahlleiter.de Zpracování provedeno autorem

²¹¹ Ergebnisse früherer Europawahlen (2019). *Der Bundeswahlleiter*, s.30-33.

²¹² Wahlen zum Europäischen Parlament: Neue Bundesländer und Berlin-Ost (2019). *Wahlen-in-deutschland.de* [online; cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.wahlen-in-deutschland.de/beBundOst.htm>

Tabulka č. 4: Procentuální zisky AfD a *Die Linke* ve východních spolkových zemích ve volbách do Evropského parlamentu 2019, porovnáno s evropskými volbami v roce 2014.

Spolková země	Berlín- východní část ²¹³	Braniborsko	Durynsko	Meklenbursko- Přední Pomořansko	Sasko	Sasko- Anhaltsko
AfD volby 2019	12,2 %	19,9 %	22,5 %	17,7 %	25,3 %	20,4 %
Změna proti volbám 2014	+4,0 %	+11,4 %	+15,1 %	+10,7 %	+15,2 %	+14,1 %
Die Linke volby 2019	18,3 %	12,3 %	13,8 %	13,9 %	11,7 %	14,4 %
Změna proti volbám 2014	-8,5 %	-7,4 %	-8,7 %	-5,7 %	-6,6 %	-7,4 %

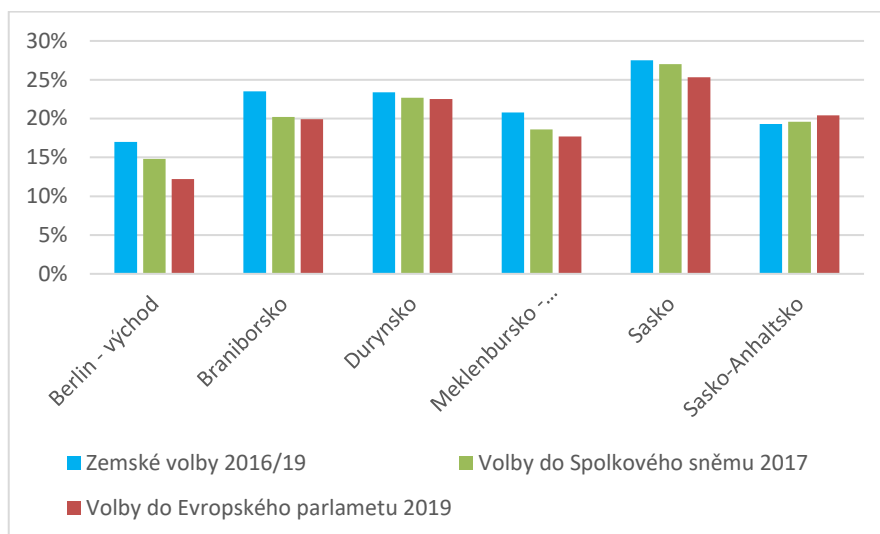
Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de. Zpracování provedeno autorem.

6.5. Zhodnocení výsledků AfD a *Die Linke* v nových spolkových zemích

AfD si v jednotlivých spolkových zemích dokázala udržet relativně vyrovnané výsledky i ve volbách do Spolkového sněmu 2017 a Evropského parlamentu 2019. Ačkoliv strana v těchto volbách dosáhla většinou slabších výsledků než v zemských volbách, v žádné spolkové zemi se její výsledky nepropadly o více jak 5 %.

²¹³ Volební obvody Berlín Lichtenberg, Marzahn – Hellersdorf, Pankow, Treptow-Köpenick a část obvodů Friedrichshain – Kreuzberg a Mitte.

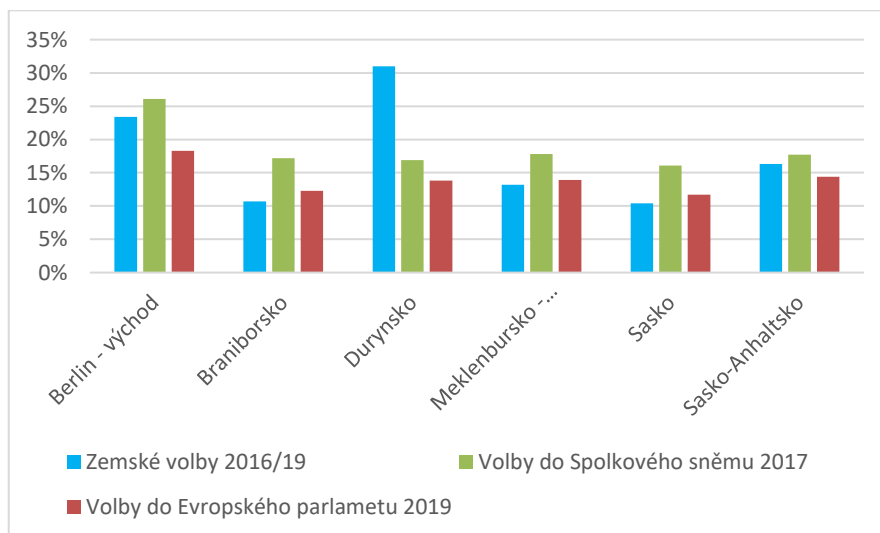
Graf č. 14: Výsledky AfD v jednotlivých volbách podle spolkových zemí.

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de. Zpracování provedeno autorem

Die Linke se potýkala napříč jednotlivými spolkovými zeměmi s větší odchylkou výsledků jednotlivých voleb. V Durynsku získala strana v evropských volbách o 200 000 hlasů méně než v zemských volbách. V procentuálním zisku se strana propadla o více jak polovinu. Tyto volby od sebe dělilo pouze 5 měsíců.

Graf č. 15: Výsledky Die Linke v jednotlivých volbách podle spolkových zemí.

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de. Zpracování provedeno autorem.

Výše uvedené výsledky ukazují schopnost AfD udržet si poměrně vyrovnané výsledky v jednotlivých spolkových zemích. Strana dokázala ve východních spolkových

zemích dosáhnout podobných hodnot i během ostatních voleb. Proto jsem přesvědčen, že hypotézu H3 není možno pro případ AfD verifikovat.

Die Linke nedokázala v Durynsku navázat na volební výsledek tamějších zemských voleb přesahující 30 %. Volby do Spolkového sněmu i Evropského parlamentu znamenaly pro stranu pád volebních výsledků v Durynsku na úroveň ostatních východních spolkových zemí. Strana nebyla schopna přenést svůj lokální volební úspěch na federální úroveň ani v dané spolkové zemi. Jsem přesvědčen, že hypotézu H3 lze verifikovat pro případ *Die Linke*.

7 Závěr

Ekonomické rozdíly mezi východním a západním Německem se od počátku devadesátých let výrazně zmenšily. Pád berlínské zdi však přinesl pro východní Německo i jeden neblahý důsledek; intenzivní migraci obyvatel do západní části Spolkové republiky. To mělo za důsledek demografickou krizi, s níž se východní Německo potýká a bude potýkat i do budoucna. Důsledkem této krize je frustrace části východoněmeckého obyvatelstva, která se projevuje i u volebních úřadů. Až do roku 2013 sdružovala tento elektorát zejména *Die Linke*, jež vznikla transformací z postkomunistické PDS. Z tohoto důvodu byla strana v západním Německu více opovrhována a jejím dominantním prostředím byly po celou dobu nové spolkové země. *Die Linke* získávala napříč východním Německem stabilně více jak 15 % hlasů ve všech volbách. Strana držela povětšinou pozici nejsilnější opoziční strany a tvořila konkurenci CDU a SPD. První zlomový okamžik nastal v roce 2013, kdy se v německém stranickém systému začala etablovat *Alternative für Deutschland*. Podobně jako *Die Linke* začala AfD postupem času zaznamenávat úspěchy především ve východním Německu.

Práce si stanovila tři hypotézy.

Hypotéza 1, jež předpokládala rozložení protestního potenciálu mezi AfD a *Die Linke* se verifikovala. V průběhu práce jsem v jednotlivých volbách postupně zjišťoval vysokou míru volební volatility ze strany *Die Linke* na stranu AfD. Tabulka č. 3 pak potvrdila skutečnost, že jak AfD, tak *Die Linke* disponují frustrovanějším elektorátem než ostatní etablované strany. Hypotéza 2, jež předpokládala vyšší míru mobilizace bývalých nevoličů ze strany AfD v zemských volbách se rovněž verifikovala. Na základě kapitoly

č. 5.7.3 a zejména pak grafu č. 11 lze konstatovat dominanci AfD v mobilizaci nevoličů. Hypotéza 3 přepokládala nerovnoměrné volební výsledky obou stran v dané spolkové zemi jak během zemských, tak i během federálních voleb. Tato hypotéza byla verifikována pro případ *Die Linke*, jež zaznamenala výrazně odlišné volební výsledky v jednotlivých spolkových zemích i volbách (viz graf č. 15). Hypotéza 3 však byla falsifikována pro případ AfD, jež si udržovala poměrně vyrovnanou pozici ve všech analyzovaných volbách (viz graf č. 14).

Odpověď na výzkumnou otázku bakalářské práce: **„Získala AfD v uvedeném období ve východních spolkových zemích hlasy především na úkor *Die Linke*?“**, zní nikoliv. Ačkoliv AfD získala určité množství hlasů od *Die Linke*, tyto hlasy netvořily hlavní část jejich zisku, neboť AfD získala ještě více hlasů od bývalých nevoličů a voličů CDU. Schopnost mobilizovat bývalé nevoliče lze považovat za jednu z hlavních příčin vysokých volebních zisků AfD ve zkoumaném období (viz graf č. 11). Strana dokázala zmobilizovat více nevoličů než ostatní strany. Navíc se AfD podařilo získat výrazné množství hlasů od bývalých voličů CDU, zejména nespokojených s přistěhovaleckou politikou kancléřky Angely Merkelové.

Naopak ale *Die Linke* v uvedeném období ztratila v téměř každých volbách nejvíce svých voličů právě na úkor AfD. Pakliže by byla výzkumná otázka formulována obráceným způsobem, tj. „*Die Linke* ztratila v uvedeném období hlasy zejména na úkor AfD“, bylo by možné ji potvrdit. Po propuknutí migrační krize v roce 2015 skončila *Die Linke* v zastínění AfD a ztratila pozici nejvýraznější protestní strany ve východním Německu. Strana nedokázala dostatečně zareagovat na rétoriku AfD a v důsledku toho ztratila mnoho svých voličů na její stranu.

AfD v popisovaném období mezi lety 2016 a 2019 zažívala vzestup volebních výsledků ve všech výše uvedených volbách. Její úspěch však vycházel ze širšího apelu na několik různých skupin voličů. Strana téměř ve všech východních zemích postupně přebrala roli opozičního lídra na úkor *Die Linke*. AfD byla schopna dosahovat podobných volebních výsledků v dané spolkové zemi i ve federálních volbách. Naproti tomu, *Die Linke* se potýkala s postupným odklonem voličů. Strana byla schopna dosáhnout pouze lokálních úspěchů v Durynsku, které ale nebyla schopna napodobit během federálních voleb. Jedinou výjimku tvořily volby ve východním Berlíně, v nichž *Die Linke* dosáhla relativně podobných

výsledků i během federálních voleb. Tento fakt lze přičíst městskému prostředí, ve kterém byla *Die Linke* obecně úspěšnější než na venkově.

Summary

The aim of this bachelor's thesis was to compare the election results of AfD and die Linke in the eastern federal states of Germany between years 2016-2019. The work is divided into two main parts. The first part describes the historical development of both parties as well as the problems plaguing East Germany. The second, analytical part deals with the election results of the researched parties.

The main goal of the bachelor's thesis was to answer whether AfD won votes primarily at the expense of Die Linke within the set time frame. The research question was supported by three hypotheses, which I dealt with in the analytical part. The main finding of this thesis is that the electoral gains of the AfD in the eastern states were not primarily made at the expense of *Die Linke*. Although the emergence of the AfD was fatal for *Die Linke*, who began to lose voters mainly to the AfD, these did not make up the majority of the gains of the AfD, which also enjoyed success among former CDU voters and non-voters. The results of the bachelor thesis also confirmed the increase of election results in the case of AfD and the decrease in the case of *Die Linke*. The hypothesis also confirmed the distribution of protest voting potential between AfD and *Die Linke* after 2015. The bachelor thesis also showed the ability of the AfD to achieve similar electoral results in state elections as well as in the federal one.

After 2015, the AfD became a significant political party in the eastern federal states. Due to the mobilization of a large number of former non-voters and voters of the CDU, it has become the strongest opposition party. Die Linke failed to respond sufficiently to the situation surrounding the migration crisis and lost a large part of its former voters at the expense of the AfD. In most of the eastern federal states, Die Linke lost its position as the strongest opposition and protest political party.

Prameny a literatura

Programové dokumenty politických stran

EUROPAWAHLPROGRAMM: Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 9. Europäischen Parlament 2019 (2019). [online], s.11-56, [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2019/03/AfD_Europawahlprogramm_A5-hoch_web_150319.pdf

Für ein solidarisches Europa der Millionen, gegen eine Europäische Union der Millionäre: Wahlprogramm der Partei DIE LINKE zur Europawahl 2019 (2019). [online], s.7-46, [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: https://www.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2019/wahlprogramm_pdf/Europawahlprogramm_2019_Partei_DIE_LINKE.pdf

Sozial. Gerecht. Frieden. Für alle. Die Zukunft, für die wir kämpfen: Langfassung des Wahlprogramms zur Bundestagswahl 2017(2017). [online], s.8-113, [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: https://archiv-wahlen.die-linke.de/fileadmin/download/wahlen2017/wahlprogramm2017/die_linke_wahlprogramm_2017.pdf

Wahlprogramm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum Deutschen Bundestag am 24. September 2017: Beschlossen auf dem Bundesparteitag in Köln am 22./23. April 2017 (2017). [online], s.28-52, [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/06/2017-06-01_AfD-Bundestagswahlprogramm_Onlinefassung.pdf

Statistiky, předvolební průzkumy

Aktuelle bundesweite Umfragen (2019). *Infratest dimap* [online; cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.infratest-dimap.de/umfragen-analysen/bundesweit/umfragen/aktuell/30-jahre-mauerfall/>

Amt für Statistik Berlin Brandenburg - Statistiken. *Statistik Berlin Brandenburg* [online; cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.statistik-berlin-brandenburg.de/grundlagen/Wahlen.asp?Ptyp=50&Sageb=140&creg=BBB&anzwer=0>

Bundestagswahl 2017: Analyse in Grafiken und Karten (2017). *Berliner Morgenpost* [online]. 25. září 2017 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://interaktiv.morgenpost.de/analyse-bundestagswahl-2017/>

Bundestagswahl 2017: Das wichtigste im Überblick (2017). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-aktuellethemen.shtml>

Bundestagswahl 2017: Umfragen Bewertung der Regierung (2017). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-regierung.shtml>

Bundestagswahl 2017: Umfragen Lage in Deutschland (2017). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2017-09-24-BT-DE/umfrage-gesellschaft.shtml>

Der Landeswahlleiter – Brandenburger Wahlergebnisse (2019). *Wahlergebnisse.brandenburg.de* [online; cit. 2021-02-03]. Dostupné z: <https://www.wahlergebnisse.brandenburg.de/wahlen/LT2019/diagramUberblick.html>

Ergebnisse früherer Bundestagswahlen (2018). *Der Bundeswahlleiter* [online], s.48-89, [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/en/dam/jcr/397735e3-0585-46f6-a0b5-2c60c5b83de6/btw_ab49_gesamt.pdf

Ergebnisse früherer Europawahlen (2019). *Der Bundeswahlleiter* [online], s.26-33, [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/dam/jcr/0872e1f8-935a-45d6-a0f1-a3352fb4bc69/ew_ergebnisse_gesamt.pdf

Ergebnisse früherer Landtagswahlen (2020). *Der Bundeswahlleiter* [online], s.23-97, [cit. 2021-03-27]. Dostupné z: https://www.bundeswahlleiter.de/dam/jcr/a333e523-0717-42ad-a772-d5ad7e7e97cc/ltw_erg_gesamt.pdf

JANSON, Matthias (2019). Infografik: So hat Thüringen seit 1990 gewählt. *De.Statista.com* [online]. 28. října 2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://de.statista.com/infografik/19782/ergebnisse-der-landtagswahlen-in-thueringen/>

Landtagswahl Thüringen 2019 (2019): Umfragen zur Linkspartei (2019). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2019-10-27-LT-DE-TH/umfrage-linkspartei.shtml>

Sonntagsfrage – Umfragen Landtagswahlen. *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/>

Statista: das Statistik-Portal: Statistiken, Marktdaten, Studien. *Statista* [online; cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://de.statista.com/>

Umfragen Berlin (2016). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/berlin.htm>

Umfragen Brandenburg (2019). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/brandenburg.htm>

Umfragen Mecklenburg-Vorpommern (2016). *Wahlrecht.de* [online; 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/mecklenburg-vorpommern.htm>

Umfragen Sachsen (2019). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/sachsen.htm>

Umfragen Sachsen-Anhalt (2016). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/sachsen-anhalt.htm>

Umfragen Thüringen (2019). *Wahlrecht.de* [online; cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <http://www.wahlrecht.de/umfragen/landtage/thueringen.htm>

Wahl zum 9. Europäischen Parlament am 26. Mai 2019 in Berlin – Endgültiges Ergebnis (2019). *Statistik Berlin Brandenburg* [online], s.34, [cit. 2021-4-24]. Dostupné z: https://www.statistik-berlin-brandenburg.de/publikationen/stat_berichte/2019/SB_B07-05-03_2019j05_BE.pdf

Wahl zum 19. Deutschen Bundestag am 24. September 2017 in Berlin – Endgültiges Ergebnis (2017). *Statistik Berlin Brandenburg* [online], s.22, [cit. 2021-4-24]. Dostupné z: https://www.statistik-berlin-brandenburg.de/publikationen/stat_berichte/2017/SB_B07-01-03_2017j04_BE.pdf

Wahlen zum Abgeordnetenhaus von Berlin und zu den Bezirksverordnetenversammlungen am 18. September 2016. In: *Landeswahlleiterin für Berlin, Berlin. de* [online]. 2017, s.136, [cit. 2021-4-24]. Dostupné z: <https://www.berlin.de/wahlen/wahlen/berliner-wahlen-2016/ergebnisse/artikel.750622.php>

Wahlen zum Europäischen Parlament: Neue Bundesländer und Berlin-Ost (2019). *Wahlen-in-deutschland.de* [online; cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.wahlen-in-deutschland.de/beBundOst.htm>

Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/753486/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-bundestagswahl/>

Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Landtagswahl in Brandenburg am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/425876/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-brandenburg/>

Wählerwanderung zu der AfD bei der Landtagswahl in Mecklenburg-Vorpommern am 04. September 2016 (2016). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/602246/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-mecklenburg-vorpommern/>

Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Landtagswahl in Sachsen am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/323543/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-sachsen/>

Wählerwanderung zu der AfD bei der Landtagswahl in Sachsen-Anhalt am 13. März 2016 (2016) *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/411537/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-sachsen-anhalt/>

Wählerwanderung von und zu der AfD bei der Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/568566/umfrage/waehlerwanderung-zu-der-afd-bei-der-landtagswahl-in-thueringen/>

Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Bundestagswahl am 24. September 2017 (2017). *De.statista.com* [online; 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/753471/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-bundestagswahl/>

Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Brandenburg am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/425847/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-landtagswahl-in-brandenburg/>

Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Mecklenburg-Vorpommern am 04. September 2016 (2016). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/430663/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-landtagswahl-in-mecklenburg-vorpommern/>

Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Sachsen am 01. September 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/323512/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linken-bei-der-landtagswahl-in-sachsen/>

Wählerwanderung von und zu den Linken bei der Landtagswahl in Sachsen-Anhalt am 13. März 2016 (2016). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/440819/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-den-linken-bei-der-landtagswahl-in-sachsen-anhalt/>

Wählerwanderung von und zu der Linkspartei bei der Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019 (2019). *De.statista.com* [online; cit. 2021-04-06]. Dostupné z: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/568542/umfrage/waehlerwanderung-von-und-zu-der-linkspartei-bei-der-landtagswahl-in-thueringen/>

Denní tisk

BEIKLER Sabine a Ulrich ZAWATKA-GERLACH (2016). Rot-rot-grüne Koalition verständigt sich auf Ressortverteilung. *Tagesspiegel.de* [online]. 16. listopadu 2016 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/berlin/berlins-neuer-senat-rot-rot-gruene-koalition-verstaendigt-sich-auf-ressortverteilung/14848884.html>

Berlin-Wahl: Wieso Russlanddeutsche von der CDU zur AfD abwandern (2016). *Welt.de* [online]. 30. srpna 2016 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article157900463/Wieso-Russlanddeutsche-von-der-CDU-zur-AfD-abwandern.html>

BETTENDORF, Selina (2019). Die Linke verliert ihren Status als Volkspartei des Ostens: Wählerwanderungen. *Tagesspiegel.de* [online]. 1. září 2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/wahlergebnisse-fast-halbiert-die-linke-verliert-ihren-status-als-volkspartei-des-ostens/24967146.html>

ELMER, Christina, Christina HEBEL a Frank KALINOWSKI (2016). Wie die AfD in Sachsen-Anhalt punktet. *Der Spiegel* [online; 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/wahl-in-sachsen-anhalt-2016-wie-die-afd-punktete-a-1081497.html>

FUNK, Albert (2016). Analyse zu Mecklenburg-Vorpommern: Es sind nicht nur die Flüchtlinge. *Tagesspiegel.de* [online]. 5. září 2016 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.tagesspiegel.de/politik/analyse-zu-mecklenburg-vorpommern-es-sind-nicht-nur-die-fluechtlinge/14500572.html>

GERATZD, Daniel (2019). Parteien bei der Brandenburg-Wahl: Wahlprogramme auf einen Blick. *Merkur.de* [online]. 1. září 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.merkur.de/politik/parteien-bei-landtagswahl-brandenburg-wahlprogramme-im-ueberblick-zr-12838155.html>

German leftists agree historic deal to rule in Thuringia (2014). *BBC News* [online]. 20. listopadu 2014 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-30124725>

GOLOVA, Tatiana (2017). Russian-Germans and the surprising rise of the AfD. *Open democracy* [online]. 4. října 2017 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/en/odr/russian-germans-and-surprising-rise-of-afd-germany/>

HEIMBACH, Tobias (2016). Siegreiche Linke hat nach Berlin noch Größeres vor. *Welt.de* [online]. 18. září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158240098/Siegreiche-Linke-hat-nach-Berlin-noch-Groesseres-vor.html>

KAMANN, Matthias (2016). Der Stadtrand wählt die AfD ins Berliner Parlament. *Welt.de* [online]. 18. září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158239759/Der-Stadtrand-waehlt-die-AfD-ins-Berliner-Parlament.html>

Landtagswahlen in Brandenburg: Frust trotz Aufschwung. *Deutschlandfunk.de* [online] 29. srpna 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/landtagswahlen-in-brandenburg-frust-trotz-aufschwung.724.de.html?dram:article_id=457592

POSENER, Alan (2016). Wahl 2016: Berlin ist so gespalten wie das Land. *Welt.de* [online]. 19.září 2016 [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article158254136/Berlin-ist-so-gespalten-wie-das-Land.html>

RICHTER Christopher a Ulrike WINKELMANN (2016). Wahl in Mecklenburg-Vorpommern: Was die AfD erfolgreich macht. *Deutschlandfunk.de* [online]. 5. září 2016 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: https://www.deutschlandfunk.de/wahl-in-mecklenburg-vorpommern-was-die-afd-erfolgreich-macht.724.de.html?dram:article_id=365035

STEFFEN, Tilman a Sascha VENOHR (2017). Linken-Wähler: Partei der Überzeugungstäter. *Zeit* [online]. 10. června 2017 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2017-06/linke-waehler-partei-yougov-durchschnitt>

Sekundární literatura

ADOLPHI, Wolfram (2005). PDS. Partei des Demokratischen Sozialismus: Skizzen zu ihrer Geschichte. *UTOPIE kreativ* [online], s.114 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Utopie_kreativ/172/172.pdf

ARZHEIMER, Kai (2015). The AfD: Finally a Successful Right-Wing Populist Eurosceptic Party for Germany? *West European Politics*, vol. 38, no. 3, s.540-542, ISSN 17439655.

BERBUIR, Nicole, Marcel LEWANDOWSKY a Jasmin SIRI (2015). The AfD and its Sympathisers: Finally a Right-Wing Populist Movement in Germany? *German Politics*, vol. 24, no.2, s.160-161, ISSN 09644008.

BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Brandenburg 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e.V.* [online], s.8-13 [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://www.boell.de/sites/default/files/demokratie_gesellschaft_15_landtagswahl_brandenburg_2019.pdf

BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Sachsen 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e.V.* [online], s.3-4 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: https://www.boell.de/sites/default/files/demokratie_gesellschaft_16_landtagswahl_sachsen_2019_korrigiert.pdf

BUKOW, Sebastian (2019). Landtagswahl Thüringen 2019: Ergebnisse und Analysen. *Heinrich-Böll-Stiftung e.V.* [online], s.10 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.boell.de/sites/default/files/2019-10/hbs%20Schnellanalyse%20Th%C3%BCrtingen%20aktualisiert.pdf>

COFFÉ, Hilde a Rebecca PLASSA (2010) Party policy position of Die Linke: A continuation of the PDS? *Party Politics*, vol. 16, no. 6, s.724-725, ISSN 13540688

DRULÁK, Petr a kol (2008) *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. 1. Praha: Portál, s.62, ISBN 978-80-7367-385-7.

FISCHER, Alexander a Benjamin-Immanuel HOFF (2016). Berlin hat gewählt: Die Ergebnisse der Abgeordnetenhauswahl in Berlin am 18. Septmeber 2016 *Rosa Luxemburg Stiftung* [online], s.13-14, [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/wahlanalysen/RLS-Berlin-Wahl-9-2016.pdf

HOFF, Benjamin-Immanuel, Horst KAHRS a Andreas STAHL (2016). Die Ergebnisse der Landtagswahlen am 13. März 2016 – Wahlnachtbericht und erste Analyse. *Rosa Luxemburg Stiftung* [online], s.5-11, [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/2016-03-14_BW_RP_ST_WNB.pdf

HOUGH, Dan, Michael KOSS a Jonathan OLSEN (2010). *Left Parties in National Governments*. 1. Palgrave Macmillan, s.142-144, ISBN 978-0-230-23650-9.

HOUGH, Dan, Michael KOSS a Jonathan OLSEN (2007). *The Left Party in Contemporary German Politics*. 1. Palgrave Macmillan UK, s.137, ISBN 978-0-230-01907-2.

KAHRS, Horst (2016). Wahl zum Landtag von Mecklenburg-Vorpommern am 4. September 2016: Wahlnachtbericht und erste Analyse. *Rosa Luxemburg Stiftung* [online]. 5. září 2016, s.11, [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/Themen/wahlanalysen/RLS_WNB_LT_W-MV-2016.pdf

NEU, Viola (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Brandenburg am 1. September 2019: Endgültiges Wahlergebnis. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online] 2. září 2019 [cit. 2021-01-29]. Dostupné z: <https://www.kas.de/de/einzeltitel/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-brandenburg-am-01-september-2019>

NEU, Viola (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Sachsen am 1. September 2019. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.*[online]. 2. září 2019 [cit. 2021-02-28]. Dostupné z: <https://www.kas.de/documents/252038/4521287/Wahlanalyse+-+Landtagswahl+in+Sachsen+2019.pdf/938a2f86-f0a8-c1e3-bda5-d34853e1a21e?t=1567493458160>

NEU, Viola a Sabine POKORNY (2019). Wahlanalyse: Landtagswahl in Thüringen am 27. Oktober 2019. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online], 28. října 2019 [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.kas.de/cs/einzeltitel/-/content/wahlanalyse-landtagswahl-in-thueringen-am-27-oktober-2019>

NEU, Viola a Sabine POKORNY (2017). Bundestagswahl in Deutschland am 24. September 2017: Wahlanalyse; vorläufiges Ergebnis. *Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.* [online], s.3-19, [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=2ae8d3b4-37e1-41bc-8108-4a0d71d7d191&groupId=252038

NEUGEBAUER, Gero a Richard STÖSS (1996). *Die PDS: Geschichte, Organisation, Wähler, Konkurrenz*. 1. Opladen: Leske + Budrich, s.42-43, ISBN 978-3-322-95718-4.

PATTON, David. F (2011) *Out of the East: From PDS to Left Party in Unified Germany*. 1. Albany: State University of New York Press, s.46, ISBN 9781438434490.

RAGNITZ, Joachim, Felix RÖSEL a Marcel THUM (2019). Der Graben zwischen Ost und West – welche Politik hilft gegen Ungleichheit? *Ifo Schnelldienst* [online]. 22. srpna 2019, s.3-4, [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.ifo.de/DocDL/sd-2019-16-ragnitz-roesel-thum-ost-west-ungleichheit-2019-08-22.pdf>

VEHRKAMP, Robert (2019). Gesamtdeutsche Konfliktlinie oder neue Ost-West-Spaltung? *Einwurf-Bertelsmann Stiftung* [online], s.8, [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/BSt/Publikationen/GrauePublikationen/ZD_Einwurf_3_2019_Gesamtdeutsche_Konfliktlinie_web.pdf

Doplňující internetové zdroje

Abgeordnetenhauswahl Berlin 2016 (2016). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2016-09-18-LT-DE-BE/>

Bevölkerung nach Bundesländern (2019). *Demografie-portal.de* [online; cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.demografie-portal.de/DE/Fakten/bevoelkerung-laender.html;jsessionid=226871840D421C4F6D41D6A639AF3C07.intranet231?nn=676784>

DECKER, Frank (2020). Kurz und bündig: Die AfD. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-03-28]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/grundfragen/parteien-in-deutschland/211108/afd>

DETTERBECK, Klaus (2015). Land Sachsen-Anhalt. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202063/land-sachsen-anhalt?p=1>

Kabinette ab 1918 (2020). *Sachsen.de* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: https://www.geschichte.sachsen.de/kabinette-ab-1918-6358.html?_cp=%7B%7D

KORTE, Karl-Rudolf (2017). Wahlsysteme. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 2. června 2017 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/wahlen/wahlen-in-deutschland/249561/wahlsysteme>

KORTE, Karl-Rudolf (2006). Wahlsysteme bei Landtagswahlen. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online]. 14. září 2006 [cit. 2021-04-24]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/hintergrund-aktuell/70110/wahlsysteme>

Landtagswahl Sachsen-Anhalt 2016 (2016). *Wahl.tagesschau.de* [online; cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://wahl.tagesschau.de/wahlen/2016-03-13-LT-DE-ST/index.shtml>

Landtagswahl-Der Sächsische Landtag (2019). *Landtag.sachsen.de* [online; cit. 2021-03-03]. Dostupné z: https://www.landtag.sachsen.de/dokumente/SLT_ZS_LK_6-19_mPW.pdf

Landtagswahl Thüringen 2019 (2019). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2019-10-27-LT-DE-TH/>

Landtagswahl Thüringen 2019 (2019). *Wahl.tagesschau* [online; cit. 2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.tagesschau.de/wahl/archiv/2019-10-27-LT-DE-TH/umfrage-aktuellethemen.shtml>

MASSING, Peter (2015). Land Berlin. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202052/land-berlin?p=1>

Ost-West-Unterschiede: 17 Prozent weniger Gehalt (2014). *Lohn Spiegel* [online; cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.lohnspiegel.de/thematische-analysen-20014-14943.htm>

PFAHL-TRAUGHBER, Armin (2017). Wer wählt warum die AfD? *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtspopulismus/248916/wer-waehlt-warum-die-afd>

Wer hat welche Direktmandate in Sachsen geholt? *MDR Sachsen* [online]. 2. září .2019 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.mdr.de/sachsen/politik/wahlen/landtagswahl/wahlkreise-landtagswahl-sachsen-ausgezaehlt-100.html>

WERZ, Nikolaus (2015). Land Mecklenburg-Vorpommern. *Bundeszentrale für politische Bildung* [online; cit. 2021-04-13]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/202057/land-mecklenburg-vorpommern?p=1>

Wer wählt die AfD und warum? *Deutsche Welle*. [online]. 02.09.2019 [cit. 2021-03-03]. Dostupné z: <https://www.dw.com/de/wer-w%C3%A4hlt-die-afd-und-warum/a-50259900>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Mzdový rozdíl (obrázek)

Příloha č. 2 – Průzkum k výročí 30 let pádu Berlínské zdi (obrázek)

Příloha č. 3 – Populace jednotlivých spolkových zemí (obrázek)

Příloha č. 4 – Volební výsledky (obrázky)

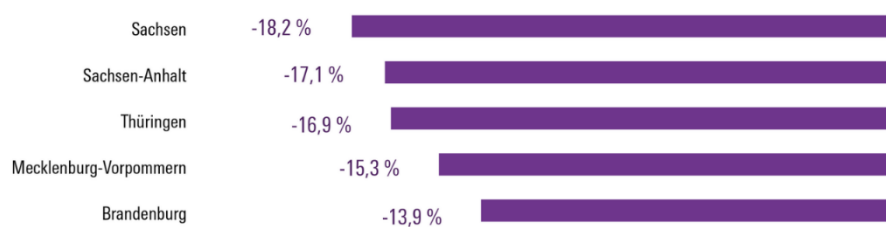
Příloha č. 5 – Volební plakáty (obrázky)

Příloha č.6 – Aritmetický průměr volebních výsledků (graf)

Příloha č. 1 – Mzdový rozdíl (obrázek)

Rozdíl mezi průměrnou mzdou v západním Německu a jednotlivými východními spolkovými zeměmi v letech 2017-2019.

Bereinigte Entgeltunterschiede zwischen den neuen Bundesländern* und Westdeutschland, nach Bundesland

* ohne Berlin.

Anmerkung: Bezieht sich auf bereinigte Unterschiede in den Bruttostundenlöhnen (ohne Berücksichtigung von Sonderzahlungen).

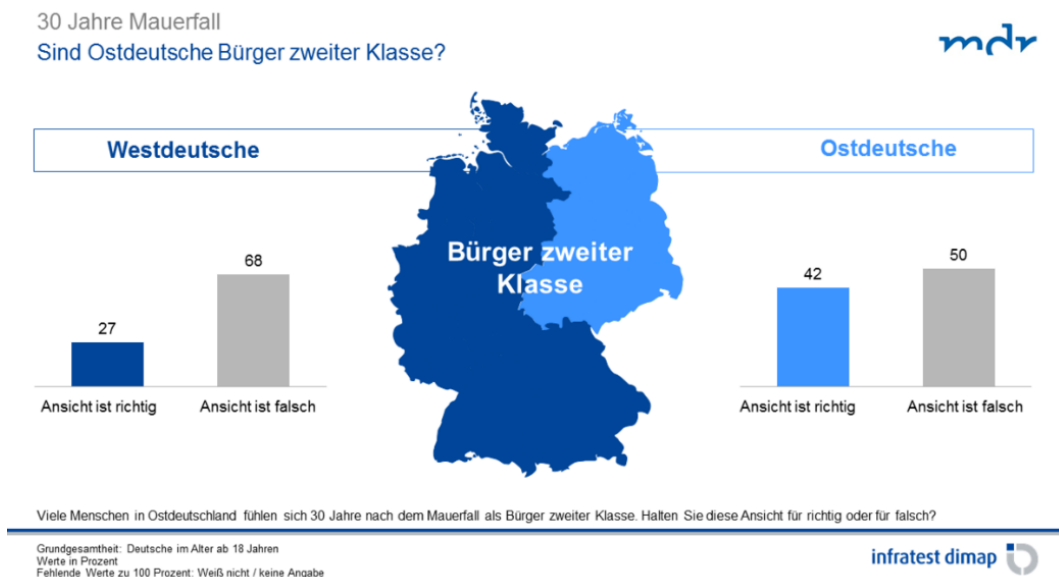
Fallzahl n = 174.600, Erhebungszeitraum: Januar 2017 bis September 2019.

Quelle: WSI-Lohnspiegel-Datenbank.

Zdroj: WSI-Lohnspiegel-Datenbank

Příloha č. 2 – Průzkum k výročí 30 let pádu Berlínské zdi (obrázek)

Průzkum prováděný *Infratest dimap* v roce 2019. 42 % obyvatel východního Německa se ztotožnilo s tvrzením, že se považují za občany druhé kategorie.

Zdroj: Infratest dimap

Příloha č. 3 – Populace jednotlivých spolkových zemí (obrázek)

V levé části obrázku lze najít počet obyvatel jednotlivých spolkových zemí v roce 2019. Sloupce v pravé části obrázku znázorňují přirozený přírůstek/úbytek obyvatelstva mezi lety 1990-2019 a predikci vývoje mezi lety 2019-2050. Všechny východní spolkové země s výjimkou Berlína se potýkají s úbytkem obyvatelstva, jenž bude pokračovat i v následujících letech.

Bevölkerung nach Bundesländern

Bundesland	Bevölkerungszahl 2019	Entwicklung	
		1990–2019	2019–2050
Nordrhein-Westfalen	17 950 000	+4 %	-5 %
Bayern	13 120 000	+15 %	0 %
Baden-Württemberg	11 100 000	+13 %	+2 %
Niedersachsen	7 990 000	+9 %	-4 %
Hessen	6 290 000	+9 %	0 %
Rheinland-Pfalz	4 090 000	+9 %	-5 %
Sachsen	4 070 000	-15 %	-10 %
Berlin	3 670 000	+7 %	+9 %
Schleswig-Holstein	2 900 000	+11 %	-6 %
Brandenburg	2 520 000	-2 %	-10 %
Sachsen-Anhalt	2 190 000	-24 %	-21 %
Thüringen	2 130 000	-18 %	-18 %
Hamburg	1 850 000	+12 %	+10 %
Mecklenburg-Vorpommern	1 610 000	-16 %	-14 %
Saarland	990 000	-8 %	-14 %
Bremen	680 000	0 %	0 %

Entwicklung bis 2050: 14. koordinierte Bevölkerungsvorausberechnung, Variante 2
 Datenquelle: Statistische Ämter des Bundes und der Länder; Berechnungen: Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung
 Bildlizenz: CC BY-ND 4.0 (Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung 2020)

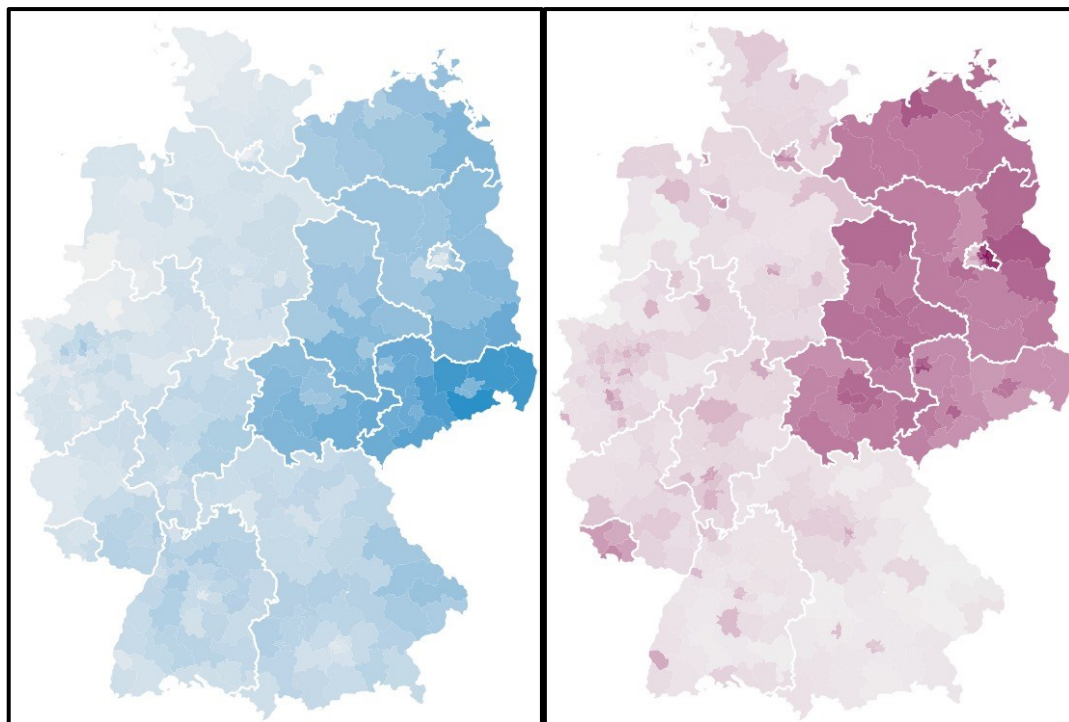
Zdroj: demografie-portal.de

Příloha č. 4 – Volební výsledky (obrázky)

Volební výsledky AfD a *Die Linke* ve volbách do Spolkového sněmu 2017, zobrazující úspěchy obou stran ve východoněmeckých spolkových zemích

Alternative für Deutschland

Die Linke

Vlastní úprava. Zdroj: interaktiv.morgenpost.de

Пříloha č. 5 - Volební plakáty (obrázky)

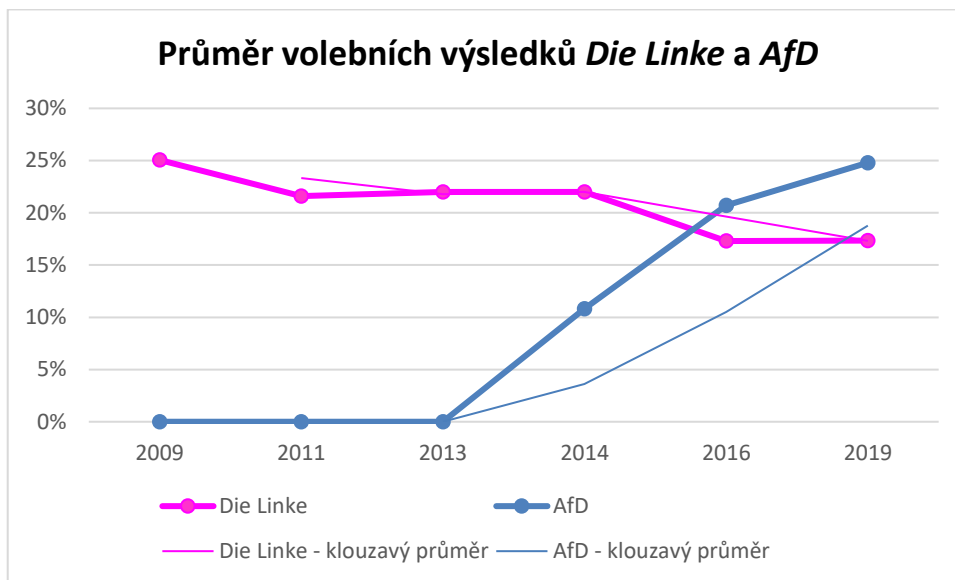
Volební plakáty AfD v azbuce, cílíci na ruskou menšinu v Berlíně

Zdroje: opendemocracy.net, welt.de

Příloha č. 6 - Aritmetický průměr volebních výsledků AfD a *Die Linke* (graf)

Aritmetický průměr volebních výsledků AfD a *Die Linke* ve východních spolkových zemích, počítáno z jednotlivých zemských voleb.

Zdroj: Bundeswahlleiter.de; statistik-berlin-brandenburg.de, berlin.de. Zpracování provedeno autorem